

# ΓΝΩΜΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

YVES BOT

της 7ης Δεκεμβρίου 2010<sup>1</sup>

1. Οι διενέξεις ενός ζεύγους που χωρίζει σχετικά με την τύχη των κοινών τέκνων είναι δυνατόν να αποτελέσουν για τα παιδιά αυτά οδυνηρή ή και τραυματική δοκιμασία. Αυτό ισχύει κατά μείζονα λόγο όταν, σε περίπτωση μικτού ζεύγους, ένας από τους γονείς, μη αποδεχόμενος τα μέτρα που έλαβε, όσον αφορά τα τέκνα, το δικαστήριο του κράτους μέλους όπου διέμενε το ζεύγος, φεύγει με τα παιδιά στο κράτος της καταγωγής του και προσπαθεί να επιτύχει την έκδοση αντίθετης αποφάσεως από τα δικαστήρια του κράτους αυτού. Εάν το επιτύχει, η κατάσταση των παιδιών διέπεται από αντιφατικές δικαστικές αποφάσεις, αποτέλεσμα των οποίων είναι συνήθως η περισσότερη ή λιγότερη παρατεταμένη διακοπή κάθε σχέσεως ή τουλάχιστον των φυσιολογικών σχέσεων με τον έτερο γονέα.

2. Η σημασία των ζημιολογικών συνεπειών που έχουν τέτοιες συμπεριφορές για τα παιδιά οδήγησε τα κράτη, κατ' αρχάς διά της συμβατικής οδού, με τη Σύμβαση της Χάγης της 25ης Οκτωβρίου 1980<sup>2</sup>, ακολουθώντας, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμβατικά και στη συνέχεια κανονιστικά, να θεσπίσουν συστήματα συνεργασίας μεταξύ των δικαστηρίων διαφόρων κρατών με σκοπό να εξασφαλίσουν, όταν ο ένας γονέας

παίρνει μαζί του ή κατακρατεί παράνομα το παιδί, τη συντομότερη δυνατή επιστροφή του παιδιού στον τόπο όπου διέμενε πριν την απαγωγή του.

3. Ο κρίσιμος στην παρούσα υπόθεση κανονισμός (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου<sup>3</sup> προβλέπει, συνακόλουθα, ένα σύστημα, σύμφωνα με το οποίο ο δικαστής του τόπου διαμονής του παιδιού, όταν ο δικαστής του κράτους μέλους στο οποίο μεταφέρθηκε παράνομα το παιδί εκδίδει απόφαση που αντιτίθεται στην επιστροφή του, έχει, κατά κάποιον τρόπο, την τελευταία λέξη και μπορεί να διατάξει την επιστροφή αυτή με απόφαση αυτοδικαίως εκτελεστή και απρόσβλητη στα άλλα κράτη μέλη.

4. Αυτή η ενισχυμένη εκτελεσιμότητα εξαρτάται από την έκδοση, εκ μέρους του δικαστή που έλαβε την εν λόγω απόφαση, πιστοποιητικού που βεβαιώνει, ιδίως, ότι παρασχεθήκε στο παιδί δυνατότητα ακροάσεως, εκτός αν δεν το επέτρεψαν η ηλικία και η ωριμότητά του, και ότι ο δικαστής αυτός έλαβε υπόψη τα στοιχεία βάσει των οποίων το δικαστήριο του

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 — Σύμβαση για τα αστικά θέματα της διεθνούς απαγωγής παιδιών (στο εξής: σύμβαση της Χάγης του 1980).

3 — Κανονισμός, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) 1347/2000 (ΕΕ L 338, σ. 1).

τόπου όπου μεταφέρθηκε παράνομα το παιδί εξέδωσε απόφαση περί μη επιστροφής του.

εκτελέσει μια τέτοια απόφαση, όταν το πιστοποιητικό που τη συνοδεύει περιέχει προδήλως ανακριβή δήλωση όσον αφορά την ακρόαση του παιδιού.

5. Η εκτέλεση αποφάσεων για τις οποίες εκδόθηκε τέτοιο πιστοποιητικό έχει δημιουργήσει πολλές ερμηνευτικές δυσχέρειες, που έδωσαν στο Δικαστήριο τη δυνατότητα να επιβεβαιώσει και να διευκρινίσει την έκταση της ειδικής εκτελεστότητας των εν λόγω αποφάσεων<sup>4</sup>. Έτσι, με την απόφαση Ρονσε, το Δικαστήριο έκρινε ότι, σύμφωνα με την κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ των δικαστηρίων του κράτους μέλους προελεύσεως και αυτών του κράτους μέλους εκτέλεσεως, τα τελευταία μπορούν μόνο να διαπιστώνουν ότι η απόφαση για την οποία έχει εκδοθεί πιστοποιητικό είναι εκτελεστή, ενώ οι αντιρρήσεις κατά του πιστοποιητικού μπορούν να προβληθούν μόνο στο κράτος μέλος προελεύσεως<sup>5</sup>.

7. Το αιτούν δικαστήριο διευκρίνισε, εξάλλου, ότι δεν υπέβαλε αίτημα εφαρμογής της επείγουσας προδικαστικής διαδικασίας λόγω του ότι αμφότερα τα ερωτήματά του ήταν θεμελιώδη και η εξέτασή τους έπρεπε να διεξαχθεί στο πλαίσιο διεξοδικής διαδικασίας εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως.

8. Το Δικαστήριο όμως, δυνάμει της εξουσίας που του παρέχει το άρθρο 104 β, παράγραφος 1, τρίτο και τελευταίο εδάφιο, του Κανονισμού Διαδικασίας του, έκρινε ότι συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις εφαρμογής της επείγουσας διαδικασίας και αποφάσισε να υπαγάγει την υπό κρίση υπόθεση στη διαδικασία αυτή.

6. Στην υπό κρίση υπόθεση, το Oberlandesgericht Celle (Γερμανία) ερωτά κατά πόσον, παρά την ειδική εκτελεστότητα αποφάσεως για την οποία έχει εκδοθεί πιστοποιητικό, μπορεί να αντιταχθεί στην εκτέλεσή της σε περίπτωση ιδιαίτερας σοβαρής προσβολής θεμελιώδους δικαιώματος του παιδιού, όταν δεν έλαβε χώρα ακρόαση του παιδιού, κατά παράβαση των διατάξεων του κανονισμού 2201/2003, ερμηνευομένων σύμφωνα με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων). Ερωτά, επικουρικώς, σε ποιο μέτρο υποχρεούται να

9. Με τις παρούσες προτάσεις θα εισηγηθώ στο Δικαστήριο, πριν την εξέταση των προδικαστικών ερωτημάτων, να αποφανθεί επί του βασίμου της παραδοχής στην οποία στηρίζονται τα ερωτήματα αυτά. Πράγματι, τα εν λόγω ερωτήματα στηρίζονται στην παραδοχή ότι το παιδί δεν είχε τη δυνατότητα ακρόασης, αντίθετα προς ό,τι αναφέρεται στο πιστοποιητικό που συνοδεύει την απόφαση η οποία διατάσσει την επιστροφή του και, συνεπώς, το δικαστήριο του κράτους μέλους προελεύσεως δεν τήρησε τις προϋποθέσεις εκδόσεως τέτοιου πιστοποιητικού.

10. Εντούτοις, μολονότι από τη δικογραφία προκύπτει πράγματι ότι δεν κατέστη δυνατόν να λάβει χώρα ακρόαση του παιδιού από

4 — Βλ. αποφάσεις της 11ης Ιουλίου 2008, C-195/08 PPU, Rinau (Συλλογή 2008, σ. I-5271), και της 1ης Ιουλίου 2010, C-211/10 PPU, Povse (Συλλογή 2010, σ. I-6673).

5 — Απόφαση Ρονσε, προπαρατεθείσα (σκέψεις 73 έως 75).

το δικαστήριο αυτό, προκύπτει επίσης ότι πραγματοποιήθηκε ακρόασή του κατ' αίτηση των δικαστικών αρχών του κράτους μέλους εκτελέσεως στο πλαίσιο της διαδικασίας που κατέληξε στην απόφαση περί μη επιστροφής του παιδιού, και ότι η επίδικη απόφαση, για την οποία εκδόθηκε πιστοποιητικό, παραπέμπει στην άποψη που εξέφρασε το εν λόγω παιδί κατά την ακρόασή του αυτή.

11. Για τον λόγο αυτόν, με τις παρούσες προτάσεις, θα εισηγηθώ στο Δικαστήριο να εξετάσει, ως προκαταρκτικό ζήτημα το βάσιμο της παραδοχής του αιτούντος δικαστηρίου και, με τον τρόπο αυτόν, να αποφανθεί κατά πόσον, υπό τις συνθήκες αυτές, πληρούται η προϋπόθεση σύμφωνα με την οποία η έκδοση πιστοποιητικού για απόφαση που διατάσσει την επιστροφή παιδιού είναι δυνατή μόνον εφόσον παρασχέθηκε στο παιδί η δυνατότητα ακρόασης.

12. Θα εκθέσω τους λόγους για τους οποίους πρέπει, κατά την άποψή μου, να γίνει δεκτό ότι τηρήθηκε πράγματι η προϋπόθεση αυτή.

13. Ακολούθως θα εξετάσω, επικουρικός, ότι, ακόμη και αν υποτεθεί ότι δεν τηρήθηκε η προϋπόθεση αυτή, δικαστήριο του κράτους μέλους της εκτελέσεως δεν μπορεί να αντιταχθεί στην εκτέλεση αποφάσεως για την οποία εκδόθηκε πιστοποιητικό. Θα υπενθυμίσω ότι, λόγω του αυστηρού διαχωρισμού των αρμοδιοτήτων των δικαστηρίων των οικείων κρατών μελών, οι αμφισβητήσεις που αφορούν μια τέτοια απόφαση και το πιστοποιητικό το οποίο εκδόθηκε δυνάμει του άρθρου 42 του κανονισμού 2201/2003 εμπίπτουν στην

αποκλειστική αρμοδιότητα των δικαστηρίων του κράτους μέλους προελεύσεως.

## I — Το νομικό πλαίσιο

14. Επιρροή ασκούν εν προκειμένω η σύμβαση της Χάγης του 1980, ο κανονισμός 2201/2003 καθώς και ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.

15. Η σύμβαση της Χάγης του 1980, που τέθηκε σε ισχύ την 1η Δεκεμβρίου 1983, κυρώθηκε από όλα τα κράτη μέλη. Εξακολουθεί να εφαρμόζεται μεταξύ τους, οι διατάξεις της όμως συμπληρώνονται από αυτές του κανονισμού 2201/2003. Οι διατάξεις του κανονισμού αυτού υπερισχύουν, στις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών, των διατάξεων της εν λόγω συμβάσεως<sup>6</sup>.

### A — Η σύμβαση της Χάγης του 1980

16. Η σύμβαση της Χάγης του 1980 εκκινεί από την αρχή ότι κάθε βίαιη μετακίνηση ανηλίκου από τη συνήθη διαμονή του χωρίς τη συναίνεση του ασκούντος την επιμέλειά του θίγει σοβαρά τα συμφέροντα του παιδιού και αποτελεί πραγματική κατάσταση στην οποία

<sup>6</sup> — Άρθρα 60 και 62 του εν λόγω κανονισμού.

πρέπει να τεθεί τέρμα το συντομότερο δυνατόν, χωρίς να εξεταστεί η ουσία της υφιστάμενης διαφοράς μεταξύ των γονέων.

της επιμέλειας, ζήτημα που ο δικαστής του τόπου της συνήθους διαμονής είναι σε θέση να εκτιμήσει καλύτερα.

17. Έτσι, κατά το άρθρο 1, η σύμβαση αυτή έχει ως σκοπό να διασφαλίσει, πρώτον, ότι τα δικαιώματα επιμέλειας που υφίστανται σε ένα συμβαλλόμενο κράτος θα είναι σεβαστά και στα άλλα συμβαλλόμενα κράτη και, δεύτερον, να διασφαλίσει την άμεση επιστροφή στο συμβαλλόμενο κράτος παιδιού που μετακινήθηκε ή κατακρατήθηκε παράνομα.

18. Κατά το άρθρο 3 της εν λόγω συμβάσεως, η μετακίνηση θεωρείται παράνομη εφόσον προσβάλλει δικαίωμα επιμέλειας, αναγνωρισμένο σε ένα πρόσωπο από το δίκαιο ή από δικαστική απόφαση του κράτους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από τη μετακίνησή του.

19. Για κάθε ζήτημα που αφορά την επιμέλεια προέχει «το συμφέρον του παιδιού». Το παιδί έχει δικαίωμα στη σταθερότητα, δικαίωμα να μπορεί να παραμείνει στη συνήθη διαμονή του, η οποία θεωρείται μία από τις ουσιώδεις βάσεις της ισορροπίας και της ανάπτυξής του. Δεν είναι αντικείμενο που μπορούν οι γονείς να χρησιμοποιήσουν ως όργανο σε περίπτωση μεταξύ τους διενέξεως.

20. Υπό τις συνθήκες αυτές, εφόσον διαπιστωθεί παράνομη μετακίνηση, διατάσσεται η άμεση επιστροφή του παιδιού στη συνήθη διαμονή του. Η απόφαση περί επιστροφής αποσυνδέεται, συνεπώς, από την ανάθεση

21. Το άρθρο 12 της συμβάσεως της Χάγης του 1980 ορίζει:

«Εφόσον ένα παιδί μετακινήθηκε ή κατακρατήθηκε παράνομα κατά την έννοια του άρθρου 3 και από τη μετακίνηση ή κατακράτησή του μέχρι τον χρόνο κατάθεσης της αίτησης ενώπιον της δικαστικής ή διοικητικής αρχής του συμβαλλόμενου κράτους, όπου βρίσκεται το παιδί, διέρρευσε χρονικό διάστημα μικρότερο του ενός έτους, η επιληφθείσα αρχή διατάσσει την άμεση επιστροφή του.

Ακόμη κι αν η δικαστική ή διοικητική αρχή επιλήφθηκε μετά την πάροδο του χρονικού διαστήματος ενός έτους, που προβλέπεται στην προηγούμενη παράγραφο, οφείλει ομοίως να διατάξει την επιστροφή του παιδιού, εκτός αν αποδειχθεί ότι το παιδί έχει ήδη προσαρμοσθεί στο νέο του περιβάλλον.

[...]»

22. Οι συντάκτες της συμβάσεως αυτής θέλησαν όμως να μετριάσουν τον σχεδόν αυτόματο μηχανισμό επιστροφής με εξαιρέσεις που παρέχουν τη δυνατότητα να ληφθούν υπόψη το συμφέρον του παιδιού και οι περιστάσεις. Έτσι, το άρθρο 13 της εν λόγω συμβάσεως προβλέπει ότι η δικαστική ή διοικητική αρχή του κράτους προς το οποίο

απευθύνεται η αίτηση δεν δεσμεύεται να διατάξει την επιστροφή του παιδιού, εφόσον το φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή η οργάνωση που αντιτίθεται στην επιστροφή του αποδεικνύει:

- ότι ο γονέας που είχε τη μέριμνα του προσώπου του παιδιού δεν ασκούσε ουσιαστικά το δικαίωμα επιμέλειας κατά τον χρόνο της μετακίνησης ή είχε συναινέσει στη μετακίνηση αυτή ή την είχε εγκρίνει εκ των υστέρων, ή
- ότι υπάρχει σοβαρός κίνδυνος η επιστροφή του παιδιού να το εκθέσει σε φυσική ή ψυχική δοκιμασία ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο να το περιαγάγει σε μια αφόρητη κατάσταση, ή επίσης
- ότι το παιδί αντιτίθεται στην επιστροφή του και έχει ήδη την ηλικία και την ωριμότητα που υπαγορεύουν να ληφθεί υπόψη η γνώμη του.

23. Η σύμβαση της Χάγης του 1980 παύει να ισχύει, σύμφωνα με το άρθρο 4 της συμβάσεως, όταν το παιδί συμπληρώσει τα δέκα έξι έτη. Εξάλλου, κατά το άρθρο 20 της εν λόγω συμβάσεως, η επιστροφή του παιδιού, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 12 αυτής, μπορεί να μη χωρήσει, εφόσον δεν επιτρέπεται από τις θεμελιώδεις αρχές του κράτους προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση, όσον αφορά την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών.

## B — Ο κανονισμός 2201/2003

24. Ο κανονισμός 2201/2003, όπως και η σύμβαση της Χάγης του 1980, αποσκοπεί να αποτρέψει τις απαγωγές παιδιών, διασφαλίζοντας την ταχεία επιστροφή του παιδιού που απήχθη στο κράτος μέλος προελεύσεως. Εντάσσεται στο πλαίσιο του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης που, όπως υπενθυμίζεται στη δεύτερη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού, έχει ως ακρογωνιαίο λίθο την αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων.

25. Προς τον σκοπό αυτόν, ο κοινοτικός νομοθέτης θέλησε να θεσπίσει το ακόλουθο σύστημα:

- τα δικαστήρια του κράτους μέλους προελεύσεως παραμένουν αρμόδια. Η παράνομη μετακίνηση του παιδιού δεν επιφέρει από μόνη της μεταβολή της διεθνούς δικαιοδοσίας·
- τα δικαστήρια του κράτους μέλους εκτελέσεως πρέπει να διασφαλίσουν την ταχεία επιστροφή του παιδιού·
- εάν το δικαστήριο του κράτους μέλους εκτελέσεως αποφασίσει να μη διατάξει την επιστροφή του παιδιού, οφείλει να διαβιβάσει την απόφασή του καθώς και τα αποδεικτικά στοιχεία, στα οποία η απόφαση αυτή στηρίζεται, στο αρμόδιο δικαστήριο του κράτους μέλους προελεύσεως και τα δύο δικαστήρια οφείλουν να συνεργαστούν,

- εφόσον το δικαστήριο του κράτους μέλους προελεύσεως διατάζει την επιστροφή του παιδιού, η απόφασή του, όταν συνοδεύεται από πιστοποιητικό του δικαστηρίου αυτού, είναι αυτοδικαίως εκτελεστή στο κράτος μέλος εκτελέσεως και δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο ουδεμίας αμφισβητήσεως στο κράτος αυτό.

26. Η δέκατη έβδομη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 2201/2003 έχει ως εξής:

«Σε περίπτωση παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης παιδιού, η επιστροφή του θα πρέπει να επιτυγχάνεται αμελλητί, και για το λόγο αυτό θα πρέπει να εξακολουθήσει να ισχύει [η σύμβαση της Χάγης της 25ης Οκτωβρίου 1980] όπως συμπληρώνεται με τις διατάξεις του παρόντος κανονισμού, και ειδικότερα του άρθρου 11. Τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί έχει μετακινηθεί ή κατακρατείται παράνομα, θα πρέπει να μπορούν να αντιτάσσονται στην επιστροφή του σε συγκεκριμένες και δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις. Εντούτοις, μία τέτοια απόφαση θα πρέπει να μπορεί να αντικαθίσταται από μεταγενέστερη απόφαση δικαστηρίου του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής του παιδιού πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του. Εάν η απόφαση αυτή συνεπάγεται την επιστροφή του παιδιού, η επιστροφή θα πρέπει να πραγματοποιείται χωρίς να απαιτείται προσφυγή σε καμία διαδικασία για την αναγνώριση και εκτέλεση της εν λόγω αποφάσεως στο κράτος μέλος στο οποίο βρίσκεται το απαχθέν παιδί.»

27. Κατά την εικοστή πρώτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού αυτού, η «αναγνώριση και η εκτέλεση αποφάσεων που εκδίδονται σε κράτος μέλος θα πρέπει να βασίζεται στην αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και οι

λόγοι της μη αναγνώρισης θα πρέπει να περιορίζονται στον ελάχιστο αναγκαίο βαθμό».

28. Κατά την εικοστή τρίτη αιτιολογική σκέψη του εν λόγω κανονισμού, οι «αποφάσεις που αφορούν το δικαίωμα επικοινωνίας και την επιστροφή του παιδιού, οι οποίες πιστοποιούνται στο κράτος μέλος προέλευσης σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος κανονισμού, θα πρέπει να αναγνωρίζονται και να μπορούν να εκτελεστούν σε όλα τα άλλα κράτη μέλη, χωρίς να απαιτείται καμία άλλη διαδικασία. Οι λεπτομέρειες όσον αφορά την εκτέλεση των αποφάσεων αυτών εξακολουθούν να διέπονται από την εθνική νομοθεσία». Η εικοστή τέταρτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 2201/2003 συνεχίζει αναφέροντας ότι «δεν μπορεί να γίνει προσφυγή κατά πιστοποιητικό το οποίο εκδίδεται με σκοπό να διευκολύνεται η εκτέλεση της απόφασης. Δεν θα πρέπει να μπορεί επίσης να αποτελέσει αντικείμενο προσφυγής διωρώσεως παρά μόνο σε περίπτωση πραγματικού λάθους, δηλαδή εφόσον το πιστοποιητικό δεν αποδίδει ορθώς το περιεχόμενο της αποφάσεως».

29. Εξάλλου, ο κανονισμός αυτός αναγνωρίζει τη σημασία της ακροάσεως του παιδιού. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη δέκατη ένατη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού, η «ακρόαση του παιδιού διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή του παρόντος κανονισμού, χωρίς το παρόν νομοθετικό κείμενο να έχει ως αντικείμενο την τροποποίηση των σχετικών εθνικών διαδικασιών».

30. Κατά την εικοστή αιτιολογική σκέψη του εν λόγω κανονισμού, η «ακρόαση

παιδιού σε άλλο κράτος μέλος μπορεί να πραγματοποιείται σύμφωνα με τις διατυπώσεις που προβλέπονται στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1206/2001 του Συμβουλίου, της 28ης Μαΐου 2001, για τη συνεργασία μεταξύ των δικαστηρίων των κρατών μελών κατά τη διεξαγωγή αποδείξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις [7]».

31. Τέλος, στην τριακοστή τρίτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 2201/2003 διευκρινίζεται ότι ο «παρών κανονισμός αναγνωρίζει τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις αρχές που αναγνωρίζονται από το Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων [...]. Ιδιαίτερα, επιδιώκει να εξασφαλίσει την πλήρη τήρηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του παιδιού όπως αναγνωρίζεται στο άρθρο 24 του Χάρτη [των] Θεμελιωδών Δικαιωμάτων».

32. Οι διάφορες αυτές προθέσεις του νομοθέτη υλοποιούνται με τον ακόλουθο τρόπο στα άρθρα του κανονισμού 2201/2003.

33. Σύμφωνα με το άρθρο 2, σημείο 11, του κανονισμού αυτού, που επαναλαμβάνει κατ' ουσίαν τον ορισμό που περιέχει η σύμβαση της Χάγης του 1980, υφίσταται «παράνομη μετακίνηση ή κατακράτηση παιδιού» όταν αυτή η μετακίνηση ή κατακράτηση προσβάλλει δικαίωμα επιμέλειας το οποίο προκύπτει από δικαστική απόφαση βάσει του δικαίου του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από

την εν λόγω μετακίνηση ή την κατακράτησή του, με την επιφύλαξη ότι το δικαίωμα αυτό ασκείται πραγματικά.

34. Το άρθρο 11 του εν λόγω κανονισμού, επιγραφόμενο «Επιστροφή του παιδιού», ορίζει τα εξής:

«1. Όταν ένα φυσικό πρόσωπο, ίδρυμα ή οργάνωση που έχει δικαίωμα επιμέλειας προσφεύγει στις αρμόδιες αρχές κράτους μέλους προκειμένου να εκδοθεί, βάσει της [σύμβασης της Χάγης του 1980], απόφαση για την επιστροφή του παιδιού το οποίο μετακινήθηκε ή κατακρατείται παράνομως σε κράτος μέλος διάφορο του κράτους μέλους όπου το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτηση, ισχύουν οι παράγραφοι 2 έως 8.

2. Κατά την εφαρμογή των άρθρων 12 και 13 της σύμβασης της Χάγης του 1980, εξασφαλίζεται ότι παρέχεται στο παιδί η δυνατότητα ακρόασης κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, εκτός αν αυτό αντενδείκνυται λόγω της ηλικίας του ή του βαθμού ωριμότητάς του.

3. Το δικαστήριο το οποίο επιλαμβάνεται αίτησης επιστροφής ενός παιδιού, όπως προβλέπεται στην παράγραφο 1, ενεργεί αμέσως στα πλαίσια της διαδικασίας σχετικά με την αίτηση, χρησιμοποιώντας τις πλέον σύντομες διαδικασίες τις οποίες προβλέπει το εθνικό δίκαιο.

7 — ΕΕ L 174, σ. 1.

Ανεξάρτητα από το προηγούμενο εδάφιο, το δικαστήριο εκδίδει την απόφασή του το αργότερο έξι εβδομάδες από την ενώπιόν του κατάθεση της αίτησης, εκτός αν αυτό καθίσταται αδύνατο λόγω εξαιρετικών περιστάσεων.

4. Το δικαστήριο δεν μπορεί να αρνηθεί την επιστροφή του παιδιού δυνάμει του άρθρου 13, στοιχείο β', της σύμβασης της Χάγης του 1980, εάν διαπιστώνεται ότι έχουν προβλεφθεί τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία του παιδιού μετά την επιστροφή του.

[...]

6. Εάν ένα δικαστήριο εκδώσει απόφαση για τη μη επιστροφή του παιδιού, σύμφωνα με το άρθρο 13 της σύμβασης της Χάγης του 1980, το δικαστήριο αυτό διαβιβάζει αμέσως, είτε απευθείας είτε μέσω της κεντρικής του αρχής, αντίγραφο της απόφασης μη επιστροφής και συναφή έγγραφα, ιδίως πρακτικά, στο αρμόδιο δικαστήριο ή στην κεντρική αρχή του κράτους μέλους όπου το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του, κατά τα οριζόμενα στο εθνικό δίκαιο. Τα εν λόγω έγγραφα επιδίδονται στο δικαστήριο εντός μηνός από την ημερομηνία της απόφασης περί μη επιστροφής.

7. Αν τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση

ή κατακράτησή του δεν έχουν ήδη επιληφθεί κατόπιν αιτήσεως ενός των μερών, το δικαστήριο ή η κεντρική αρχή που λαμβάνει την πληροφορία που μνημονεύεται στην παράγραφο 6 πρέπει να την γνωστοποιήσει στα μέρη και να τα καλέσει να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους ενώπιον του δικαστηρίου σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, εντός τριών μηνών από την κοινοποίηση, ώστε το δικαστήριο να εξετάσει το ζήτημα της επιμέλειας του παιδιού.

Με την επιφύλαξη των περί δικαιοδοσίας διατάξεων του παρόντος κανονισμού, το δικαστήριο περατώνει την υπόθεση, εάν παρέλθει άπρακτη η ως άνω προθεσμία.

8. Ανεξάρτητα από απόφαση για τη μη επιστροφή του παιδιού σύμφωνα με το άρθρο 13 της σύμβασης της Χάγης του 1980, οιαδήποτε μεταγενέστερη απόφαση η οποία διατάσσει την επιστροφή του παιδιού και έχει εκδοθεί από δικαστήριο αρμόδιο βάσει του παρόντος κανονισμού είναι εκτελεστή σύμφωνα με το κεφάλαιο III, τμήμα 4, προκειμένου να εξασφαλισθεί η επιστροφή του παιδιού.»

35. Το άρθρο 42 του κανονισμού 2201/2003, που περιλαμβάνεται στο εν λόγω τμήμα 4 του κεφαλαίου III, προβλέπει τα εξής:

«1. Εκτελεστή απόφαση εκδιδόμενη σε κράτος μέλος για την επιστροφή του παιδιού κατά την έννοια του άρθρου 40, παράγραφος 1, στοιχείο β', για την οποία έχει εκδοθεί πιστοποιητικό στο κράτος μέλος προέλευσης

κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 2, αναγνωρίζεται σε άλλο κράτος μέλος και μπορεί να εκτελεστεί σε αυτό χωρίς να απαιτείται κήρυξη εκτελεστότητας και χωρίς να μπορεί να προσβληθεί ή αναγνώριση.

Ακόμη και αν το εθνικό δίκαιο δεν προβλέπει την εκτελεστότητα απευθείας εκ του νόμου, παρά ενδεχόμενη προσφυγή, απόφασης διατάσσουσας την επιστροφή του παιδιού η οποία προβλέπεται στο άρθρο 11, παράγραφος 8, το δικαστήριο του κράτους μέλους προέλευσης μπορεί να κηρύξει την απόφαση εκτελεστή.

2. Ο δικαστής προέλευσης που εξέδωσε την απόφαση για την οποία γίνεται λόγος στο άρθρο 40, παράγραφος 1, στοιχείο β', εκδίδει το πιστοποιητικό της παραγράφου 1, μόνο εφόσον:

α) έχει παρασχεθεί στο παιδί η δυνατότητα ακρόασης, εκτός αν η ακρόαση αντενδείκνυται δεδομένης της ηλικίας ή του βαθμού ωριμότητάς του·

β) τα μέρη είχαν δυνατότητα ακρόασης, και

γ) το δικαστήριο εξέδωσε την απόφασή του λαμβάνοντας υπόψη τους λόγους και τα αποδεικτικά στοιχεία βάσει των οποίων εξεδόθη η απόφαση κατ' εφαρμογή του άρθρου 13 της σύμβασης της Χάγης του 1980.

Σε περίπτωση κατά την οποία το δικαστήριο ή οιαδήποτε άλλη αρχή λαμβάνει μέτρα για να διασφαλίσει την προστασία του παιδιού μετά την επιστροφή του στο κράτος μέλος της συνήθους διαμονής του, το πιστοποιητικό καθορίζει τις λεπτομέρειες αυτών των μέτρων.

Ο δικαστής προέλευσης εκδίδει αυτεπαγγέλτως το προαναφερθέν πιστοποιητικό του παιδιού, χρησιμοποιώντας το έντυπο του παραρτήματος IV (πιστοποιητικό σχετικά με την επιστροφή).

Το πιστοποιητικό συμπληρώνεται στη γλώσσα της απόφασης.»

36. Κατά το άρθρο 47, παράγραφος 2, του κανονισμού 2201/2003, «[α]πόφαση που έχει εκδοθεί από δικαστήριο άλλου κράτους μέλους και έχει κηρυχθεί εκτελεστή [...] για την οποία έχει εκδοθεί πιστοποιητικό σύμφωνα με [...] το άρθρο 42 παράγραφος 1 εκτελείται στο κράτος εκτέλεσης υπό τους αυτούς όρους σαν [να]είχε εκδοθεί σε αυτό το κράτος μέλος».

Γ — Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων

37. Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, ο οποίος έχει, δυνάμει του άρθρου 6 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, την ίδια δεσμευτική ισχύ με τις Συνθήκες, διακηρύσσει, στο άρθρο 24, τα δικαιώματα του παιδιού με την ακόλουθη διατύπωση:

«1. Τα παιδιά έχουν δικαίωμα στην προστασία και τη φροντίδα που απαιτούνται για την

καλή διαβίωσή τους. Τα παιδιά μπορούν να εκφράζουν ελεύθερα τη γνώμη τους. Η γνώμη τους σχετικά με ζητήματα που τα αφορούν λαμβάνεται υπόψη σε συνάρτηση με την ηλικία και την ωριμότητά τους.

2. Σε όλες τις πράξεις που αφορούν τα παιδιά, είτε επιχειρούνται από δημόσιες αρχές είτε από ιδιωτικούς οργανισμούς, πρωταρχική σημασία πρέπει να δίνεται στο υπέρτατο συμφέρον του παιδιού.

3. Κάθε παιδί έχει δικαίωμα να διατηρεί τακτικά προσωπικές σχέσεις και απ' ευθείας επαφές με τους δύο γονείς του, εκτός εάν τούτο είναι αντίθετο προς το συμφέρον του.»

## **II — Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα**

38. Το ιστορικό της διαφοράς της κύριας δίκης, όπως εκτίθεται από το αιτούν δικαστήριο, συνοψίζεται ως εξής.

39. Ο J. A. Aguirre Zarraga και η S. Pelz συνήψαν μεταξύ τους γάμο στις 25 Σεπτεμβρίου 1998 στο Erandio (Ισπανία). Από τον γάμο αυτόν προήλθε η κόρη τους Andrea που γεννήθηκε στις 31 Ιανουαρίου 2000. Η κοινή οικογενειακή στέγη των γονέων βρισκόταν στη Sondika (Ισπανία).

40. Από τα τέλη του 2007 οι γονείς του παιδιού βρίσκονται σε διάσταση. Καθένας από αυτούς κατέθεσε αίτηση διαζυγίου και ζήτησε να ανατεθεί η επιμέλεια της Andrea αποκλειστικά στον ίδιο.

41. Με απόφαση της 12ης Μαΐου 2008, το Juzgado de Primera Instancia e Instrucción (Ειρηνοδικείο) αριθ. 5 του Bilbao (Ισπανία) ανέθεσε την επιμέλεια προσωρινά στον πατέρα. Κατόπιν αυτού η Andrea μετακόμισε στην κατοικία του. Τον Ιούνιο του 2008, η μητέρα της Andrea μετέφερε την κατοικία της στη Γερμανία. Μετά την επίσκεψη της Andrea στη μητέρα της κατά τις θερινές διακοπές του 2008, η μητέρα της την κράτησε κοντά της. Από τις 15 Αυγούστου 2008 η Andrea κατοικεί, συνεπώς, με τη μητέρα της στη Γερμανία. Την ίδια ημέρα, το Juzgado de Primera Instancia e Instrucción αριθ. 5 του Bilbao εξέδωσε απόφαση με την οποία απαγορεύθηκε η έξοδος της Andrea από την Ισπανία.

42. Κατόπιν αυτού, ο πατέρας της Andrea υπέβαλε αίτηση επιστροφής της κόρης του στην Ισπανία, βάσει της συμβάσεως της Χάγης του 1980. Η αίτηση αυτή απορρίφθηκε με απόφαση της 1ης Ιουλίου 2009 βάσει του άρθρου 13, δεύτερο εδάφιο, της εν λόγω συμβάσεως. Η ακρόαση της Andrea που πραγματοποιήθηκε τότε κατέδειξε ότι αυτή αντιτάχθηκε σθεναρά και κατηγορηματικά στην επιστροφή της στην Ισπανία. Από την πραγματογνωμοσύνη που διέταξε, κατόπιν της ακροάσεως, το δικαστήριο προέκυψε ότι η γνώμη της Andrea, λαμβανομένης υπόψη της ηλικίας καθώς και της ωριμότητάς της, έπρεπε να συνεκτιμηθεί.

43. Η απόφαση αυτή διαβιβάστηκε από το γερμανικό Υπουργείο Δικαιοσύνης στην ισπανική κεντρική αρχή με έγγραφο της 8ης Ιουλίου 2009.

44. Τον ίδιο μήνα, συνεχίστηκε ενώπιον του Juzgado de Primera Instancia e Instrucción

αριθ. 5 του Bilbao η δίκη για την ανάθεση της επιμέλειας. Το δικαστήριο αυτό θεώρησε επιβεβλημένη τη διεξαγωγή νέας πραγματογνωμοσύνης και την προσωπική ακρόαση της Andrea και καθόρισε αντίστοιχες ημερομηνίες και για τα δύο στο Bilbao. Κατά τις ημερομηνίες αυτές δεν εμφανίστηκαν ούτε η Andrea ούτε η μητέρα της. Το ισπανικό δικαστήριο δεν δέχθηκε ούτε το αίτημα που είχε προηγουμένως υποβάλει η μητέρα του παιδιού να δοθεί η άδεια, στην ίδια και στην κόρη της, να εγκαταλείψουν ελεύθερα την Ισπανία μετά τη διενέργεια της πραγματογνωμοσύνης και την ακρόαση της Andrea. Το ισπανικό δικαστήριο δεν δέχθηκε ούτε το ρητό αίτημα της μητέρας να πραγματοποιηθεί η ακρόαση της Andrea με τηλεδιάσκεψη.

45. Με απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2009, το Juzgado de Primera Instancia e Instrucción αριθ. 5 του Bilbao ανέθεσε στον πατέρα του παιδιού την αποκλειστική επιμέλεια.

46. Η μητέρα του παιδιού άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής και επικαλέστηκε ιδίως την ανάγκη ακροάσεως της Andrea. Το Audiencia Provincial της Biscaye (Ισπανία), με απόφαση της 21ης Απριλίου 2010, απέρριψε το προαναφερθέν αίτημα πραγματοποιήσεως ακροάσεως του παιδιού.

47. Στις 5 Φεβρουαρίου 2010, το Juzgado de Primera Instancia e Instrucción αριθ. 5 του Bilbao εξέδωσε πιστοποιητικό για την απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2009, κατ'εφαρμογήν του άρθρου 42 του κανονισμού 2201/2003.

48. Η μητέρα του παιδιού ζήτησε, από την πλευρά της, να μη χωρήσει αναγκαστική εκτέλεση και να μην αναγνωριστεί η απόφαση αυτή.

49. Το Amtsgericht – Familiengericht – Celle (Ειρηνοδικείο του Celle – τμήμα διαφορών οικογενειακού δικαίου) δέχθηκε, με απόφαση της 28ης Απριλίου 2010, το αίτημα αυτό, λόγω του ότι το Juzgado de Primera Instancia e Instrucción αριθ. 5 του Bilbao δεν προέβη σε ακρόαση της Andrea πριν εκδώσει την απόφασή του.

50. Στις 18 Ιουνίου 2010, ο πατέρας του παιδιού άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής.

51. Το Oberlandesgericht Celle (Γερμανία), ενώπιον του οποίου ασκήθηκε η εν λόγω έφεση, εξηγεί ότι βρίσκεται αντιμέτωπο με τα ακόλουθα ζητήματα.

52. Μολονότι η απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2009 είναι απόφαση που διατάσσει την επιστροφή του παιδιού μετά από απόφαση περί μη επιστροφής, ως προς την οποία το δικαστήριο του κράτους μέλους εκτελέσεως στερείται, κατ' αρχήν, αρμοδιότητας ελέγχου, όπως προκύπτει από τις προαναφερθείσες αποφάσεις Rinau και Povse, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, σε περίπτωση ιδιαίτεως σοβαρής προσβολής των θεμελιωδών δικαιωμάτων, θα έπρεπε να διαθέτει το ίδιο εξουσία ελέγχου, ώστε να μπορεί να αντιταχθεί στην εκτέλεση μιας τέτοιας αποφάσεως.

53. Πράγματι, το Oberlandesgericht Celle θεωρεί ότι, στη διαφορά της κύριας δίκης, η έλλειψη ακροάσεως της Andrea από το

δικαστήριο του κράτους μέλους προελεύσεως συνιστά παράβαση του άρθρου 24, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Πρόκειται για παράβαση τόσο σημαντική, ώστε να δικαιολογείται η αναγνώριση εξουσίας ελέγχου στο δικαστήριο του κράτους μέλους εκτελέσεως βάσει σύμφωνης προς τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων ερμηνείας του άρθρου 42, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003.

54. Εξάλλου, το Oberlandesgericht Celle διερωτάται κατά πόσον, σε περίπτωση που, παρά την ύπαρξη τέτοιας προσβολής θεμελιωδών δικαιωμάτων, το δικαστήριο του κράτους μέλους εκτελέσεως στερείται κάθε εξουσίας ελέγχου, μπορεί να δεσμεύεται από πιστοποιητικό του άρθρου 42 του κανονισμού 2201/2003 με προφανώς εσφαλμένο περιεχόμενο. Αυτό ακριβώς συμβαίνει στην υπό κρίση υπόθεση, στην οποία το πιστοποιητικό περιέχει μια προδήλως ανακριβή δήλωση, δηλαδή ότι το Juzgado de Primera Instancia e Instrucción αριθ. 5 του Bilbao προέβη σε ακρόαση του παιδιού.

55. Το Oberlandesgericht Celle αποφάσισε, συνεπώς, να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Διαθέτει το δικαστήριο του κράτους μέλους εκτελέσεως κατ' εξαίρεση, βάσει σύμφωνης με τον Χάρτη [των] Θεμελιωδών Δικαιωμάτων ερμηνείας του άρθρου 42 του κανονισμού [2201/2003],

ιδία εξουσία ελέγχου σε περιπτώσεις στις οποίες η προς εκτέλεση απόφαση του κράτους μέλους προελεύσεως ενέχει σοβαρή προσβολή θεμελιωδών δικαιωμάτων;

2) Υποχρεούται το δικαστήριο του κράτους μέλους της εκτελέσεως να προβεί σε εκτέλεση της αποφάσεως του κράτους μέλους προελεύσεως ακόμη και όταν προκύπτει από τα στοιχεία της δικογραφίας ότι το πιστοποιητικό του άρθρου 42 του κανονισμού [2201/2003] που εξέδωσε το δικαστήριο του κράτους μέλους προελεύσεως είναι προδήλως ανακριβές;»

### III — Η ανάλυσή μου

56. Με τα ερωτήματά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' αρχάς, να διευκρινιστεί αν ο κανονισμός 2201/2003 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ο δικαστής του κράτους μέλους εκτελέσεως μπορεί να αντιταχθεί στην εκτέλεση αποφάσεως που διατάσσει την επιστροφή παιδιού και ελήφθη βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 8, του κανονισμού αυτού, όταν προκύπτει ότι δεν έλαβε χώρα ακρόαση του παιδιού, κατά παράβαση των διατάξεων του άρθρου 42 του εν λόγω κανονισμού, ερμηνευομένων σύμφωνα με το θεμελιώδες δικαίωμα το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 24 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Ερωτά, ακολούθως, κατά πόσον, σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, ο δικαστής υποχρεούται

να προβεί στην εκτέλεση αυτή όταν προκύπτει ότι το πιστοποιητικό που συνοδεύει την εν λόγω απόφαση είναι προδήλως εσφαλμένο, καθόσον ανακριβώς αναφέρει ότι έλαβε χώρα ακρόαση του παιδιού.

57. Τα δύο αυτά ερωτήματα στηρίζονται, συνεπώς, στην παραδοχή ότι, στη διαφορά της κύριας δίκης, το παιδί δεν είχε τη δυνατότητα ακροάσεως, κατά παράβαση του άρθρου 42 του κανονισμού 2201/2003, ερμηνευομένου υπό το πρίσμα του άρθρου 24 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.

58. Από τις ενδείξεις όμως που παρασχέθηκαν από το αιτούν δικαστήριο και από τα στοιχεία της δικογραφίας προκύπτει ότι το Amtsgericht – Familiengericht – Celle πραγματοποίησε ακρόαση του παιδιού κατά τη συνεδρίαση της 20ής Μαρτίου 2009, στο πλαίσιο της διαδικασίας που κατέληξε στην απόφαση περί μη επιστροφής, την οποία εξέδωσε το δικαστήριο αυτό την 1η Ιουλίου 2009.

59. Επίσης, από την εξέταση της αποφάσεως που εξέδωσε το Juzgado de Primera Instancia e Instrucción αριθ. 5 του Bilbao στις 16 Δεκεμβρίου 2009, η οποία διέτασσε την επιστροφή του παιδιού μετά από την ως άνω απόφαση περί μη επιστροφής, προκύπτει ότι το εν λόγω δικαστήριο έλαβε υπόψη την ακρόαση αυτή και εξέθεσε τους λόγους για τους οποίους έκρινε, παρά την άρνηση του παιδιού να επανέλθει στην Ισπανία για να ζήσει εκεί, ότι η επιστροφή της ανήλικης κόρης αποτελούσε την πλέον σύμφωνη προς τα συμφέροντά της λύση.

60. Κατά την άποψη του αιτούντος δικαστηρίου, η εν λόγω ακρόαση και η μνεία της στην απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2009 δεν αρκούν να θεωρηθεί ότι έγινε σεβαστό το θεμελιώδες δικαίωμα του παιδιού, το οποίο υλοποιείται με το άρθρο 42, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 2201/2003. Υπενθυμίζω ότι η διάταξη αυτή προβλέπει ότι ο δικαστής του κράτους μέλους προελεύσεως, ο οποίος αποφασίζει να διατάξει την επιστροφή του παιδιού παρά την ύπαρξη αποφάσεως περί μη επιστροφής, μπορεί να εκδώσει πιστοποιητικό για την απόφασή του και να της προσδώσει, με τον τρόπο αυτόν, ενισχυμένη εκτελεσιμότητα μόνον εφόσον έχει παρασχεθεί στο παιδί η δυνατότητα ακροάσεως, εκτός αν η ακρόαση αντενδείκνυται δεδομένης της ηλικίας ή του βαθμού ωριμότητάς του.

61. Η παραδοχή, συνεπώς, του αιτούντος δικαστηρίου στηρίζεται σε ερμηνεία του άρθρου 42 του κανονισμού 2201/2003 σύμφωνα με την οποία ο δικαστής του κράτους μέλους προελεύσεως δεν μπορεί απλώς και μόνον να παραπέμψει σε μια ακρόαση του παιδιού που πραγματοποιήσαν οι δικαστικές αρχές του κράτους εκτέλεσεως, στο πλαίσιο της διαδικασίας που κατέληξε στην απόφαση περί μη επιστροφής, αλλά θα πρέπει να προβεί ο ίδιος σε νέα ακρόαση του παιδιού, ειδάλλως θίγεται σοβαρά το θεμελιώδες δικαίωμα του παιδιού, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 24 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.

62. Το Δικαστήριο πριν εξετάσει τα ερωτήματα που υποβλήθηκαν από το αιτούν δικαστήριο, πρέπει, κατά την άποψή μου, να αποφανθεί επί του βασίμου της εν λόγω παραδοχής, διότι, αφενός, από αυτό εξαρτάται η λυσιτέλεια των υποβληθέντων ερωτημάτων

και, αφετέρου, αφορά ένα σημαντικό ζήτημα του συστήματος και των εγγυήσεων που προβλέπει ο κανονισμός 2201/2003.

65. Η Γερμανική Κυβέρνηση καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστηρίζουν ότι στο ερώτημα αυτό πρέπει να δοθεί αρνητική απάντηση. Στηρίζουν την άποψή τους σε διάφορα επιχειρήματα που μπορούν να συνοψισθούν ως εξής:

*A — Το βάσιμο της παραδοχής που στηρίζει τα προδικαστικά ερωτήματα*

63. Προτείνω στο Δικαστήριο να αποφανθεί, προκαταρκτικά, επί του ακόλουθου ερωτήματος:

«Αρκεί η ακρόαση του παιδιού, την οποία πραγματοποίησαν οι δικαστικές αρχές του κράτους μέλους εκτελέσεως, στο πλαίσιο της διαδικασίας που κατέληξε στην απόφαση περί μη επιστροφής, και έλαβε υπόψη ο δικαστής του κράτους μέλους προελεύσεως κατά την έκδοση, δυνάμει του άρθρου 11, παράγραφος 8, του κανονισμού 2201/2003, αποφάσεως που διατάσσει την επιστροφή του παιδιού, για να θεωρηθεί ότι πληρούται η προϋπόθεση του άρθρου 42, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού αυτού, σύμφωνα με την οποία πρέπει να έχει παρασχεθεί στο παιδί η δυνατότητα ακροάσεως;»

64. Προκειμένου να τηρηθεί η αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως, οι διάδικοι της κύριας δίκης καθώς και οι λοιποί μετέχοντες στους οποίους επιτράπηκε να υποβάλουν παρατηρήσεις ενώπιον του Δικαστηρίου, εγγράφως ή κατά την προφορική διαδικασία, κλήθηκαν να εκφράσουν τις απόψεις τους επί του ερωτήματος αυτού.

— Η ακρόαση ενώπιον του δικαστηρίου του κράτους μέλους εκτελέσεως και η ακρόαση στην οποία αναφέρεται το άρθρο 42, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 2201/2003 έχουν διαφορετικό αντικείμενο, δεδομένου ότι η πρώτη αφορά την επιστροφή του παιδιού, ενώ η δεύτερη σκοπεί να καταστήσει δυνατή την έκδοση αποφάσεως ως προς το οριστικό δικαίωμα επιμέλειας του παιδιού και έχει, συνεπώς, ευρύτερο διακύβευμα.

— Η παραδοχή ότι πληρούται η προϋπόθεση του άρθρου 42, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 2201/2003 εφόσον έλαβε χώρα ακρόαση του παιδιού από τον δικαστή του κράτους μέλους εκτελέσεως θα είχε ως συνέπεια τη συστηματική απαλλαγή του δικαστή του κράτους μέλους προελεύσεως από την υποχρέωση να προβεί σε ακρόαση του παιδιού και θα κατασττούσε, συνεπώς, δυνατή την καταστράτηγηση της διατάξεως αυτής. Θα ήταν επίσης αντίθετη προς την οικονομία της εν λόγω διατάξεως, η οποία επιβάλλει, με το στοιχείο α', υποχρέωση ακροάσεως του παιδιού, πέραν της προβλεπόμενης με το στοιχείο γ' υποχρέωσης να λαμβάνονται υπόψη τα στοιχεία στα οποία στηρίχθηκε η απόφαση περί μη επιστροφής.

— Κατά την άποψη της Επιτροπής, στην υπό κρίση υπόθεση, ο χρόνος που παρήλθε μεταξύ της ακρόασεως του παιδιού από τον δικαστή του κράτους μέλους εκτελέσεως και της εκδόσεως της αποφάσεως που διατάσσει την επιστροφή του, δηλαδή εννέα περίπου μήνες, δεν επιτρέπει να θεωρηθεί ότι πληρούται η προϋπόθεση του άρθρου 42, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 2201/2003.

το άρθρο 42, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 2201/2003, θα υποστηρίξω, πρώτον, ότι το δικαίωμα αυτό πρέπει να ερμηνεύεται αυτοτελώς, δεύτερον, ότι σκοπός του είναι να διασφαλιστεί ότι έχει παρασχεθεί στο παιδί το οποίο έχει επαρκή ικανότητα διακρίσεως η δυνατότητα να εκφράσει την άποψή του για την επιστροφή του και, τρίτον, ότι η άποψη αυτή δεν δεσμεύει τον δικαστή, αλλά αποτελεί ένα στοιχείο που του δίνει τη δυνατότητα να εκτιμήσει κατά πόσον το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού είναι αντίθετο προς την επιστροφή αυτή.

66. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 6ης Δεκεμβρίου 2010, η S. Pelz καθώς και η Ελληνική, η Γαλλική και η Λεττονική Κυβέρνηση υποστήριξαν επίσης την άποψη αυτή.

α) Αυτοτελής ερμηνεία

67. Αντιθέτως προς τους προαναφερθέντες παρεμβαίνοντες και προς το αιτούν δικαστήριο, φρονώ, όπως και ο J. A. Aguirre Zarraga και η Ισπανική Κυβέρνηση, ότι στο εξεταζόμενο ερώτημα πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση. Στηρίζω την άποψή μου, αφενός, στο περιεχόμενο του θεμελιώδους δικαιώματος ακρόασεως του παιδιού, το οποίο υλοποιείται με το άρθρο 42, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 2201/2003 και, αφετέρου, στο σύστημα συνεργασίας μεταξύ των δικαστηρίων διαφορετικών κρατών μελών που προβλέπει ο κανονισμός αυτός.

69. Δεν αμφισβητείται ότι ο κανονισμός 2201/2003, όπως κάθε πράξη του δικαίου της Ένωσης, πρέπει να εφαρμόζεται κατά τρόπο σύμφωνο προς τα θεμελιώδη δικαιώματα. Όπως αναφέρεται στην τριακοστή τρίτη αιτιολογική σκέψη του, ο κανονισμός αυτός καθιερώνει ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και επιδιώκει, ιδιαίτερα, να εξασφαλίσει την πλήρη τήρηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του παιδιού όπως κατοχυρώνονται στο άρθρο 24 του εν λόγω Χάρτη. Εξάλλου, όπως επισημαίνεται στη δέκατη ένατη αιτιολογική σκέψη του εν λόγω κανονισμού, η ακρόαση του παιδιού διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή του.

1. Το περιεχόμενο του θεμελιώδους δικαιώματος ακρόασεως του παιδιού

68. Όσον αφορά το θεμελιώδες δικαίωμα ακρόασεως του παιδιού, όπως υλοποιείται με

70. Ο κανονισμός 2201/2003 περιλαμβάνει, συγκεκριμένα, τέσσερις διατάξεις που προβλέπουν ότι πρέπει να έχει παρασχεθεί στο παιδί η δυνατότητα ακρόασεως, δηλαδή τα άρθρα 11, παράγραφος 2, και 42, παράγραφος 2, στοιχείο α', που αφορούν την

επιστροφή παιδιού το οποίο μετακινήθηκε ή κατακρατήθηκε παράνομα, το άρθρο 23, στοιχείο β', που αφορά τους λόγους μη αναγνώρισης αποφάσεων σε υποθέσεις γονικής μέριμνας και το άρθρο 41, παράγραφος 2, στοιχείο γ', που αφορά την αναγνώριση αποφάσεως σχετικής με το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας.

71. Βέβαια, οι διατάξεις αυτές δεν προβλέπουν τις διαδικαστικές λεπτομέρειες της εν λόγω ακροάσεως. Οι λεπτομέρειες αυτές, όπως διευκρινίζεται στη δέκατη ένατη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 2201/2003, εξακολουθούν να καθορίζονται από κάθε κράτος μέλος, σύμφωνα με την αρχή της δικονομικής αυτονομίας. Αυτό όμως δεν σημαίνει, κατά την άποψή μου, ότι το ζήτημα κατά πόσον έγιναν σεβαστά, στο πλαίσιο της εφαρμογής της προϋποθέσεως του άρθρου 42, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού αυτού, τα θεμελιώδη δικαιώματα του παιδιού θα πρέπει να εκτιμάται υπό το πρίσμα της δημοσίας τάξεως κάθε κράτους μέλους.

72. Πράγματι, κατά την εξέταση των διαφόρων άρθρων του κανονισμού 2201/2003 που προβλέπουν την ακρόαση αυτή, διαπιστώνεται ότι μόνον το άρθρο 23 του κανονισμού αναφέρεται ρητώς στη δημόσια τάξη του κράτους μέλους εκτελέσεως. Ειδικότερα, το άρθρο αυτό ορίζει ότι απόφαση που αφορά τη γονική μέριμνα δεν αναγνωρίζεται αν έχει εκδοθεί, εκτός περιπτώσεων κατεπείγοντος, χωρίς να παρασχεθεί στο παιδί δυνατότητα ακροάσεως, «κατά παράβαση θεμελιωδών δικονομικών αρχών του κράτους μέλους αναγνώρισης».

73. Αντιθέτως, ανάλογη μνεία δεν απαντά στο άρθρο 42, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 2201/2003, ούτε, άλλωστε, στα δύο άλλα άρθρα που προαναφέρθηκαν. Αυτή η διαφορά στη διατύπωση καταδεικνύει, κατά την άποψή μου, ότι η τήρηση της διαλαμβανόμενης στην εν λόγω διάταξη προϋποθέσεως, σύμφωνα με την οποία πρέπει να παρέχεται στο παιδί η δυνατότητα ακροάσεως, δεν εξαρτάται από τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων του παιδιού, όπως αυτά προβλέπονται στην έννομη τάξη του κράτους μέλους εκτελέσεως. Η τήρηση της απαιτήσεως του άρθρου 42, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 2201/2003 δεν εξαρτάται από την προϋπόθεση ότι παρασχέθηκε στο παιδί η δυνατότητα ακροάσεως σύμφωνα με τον θεμελιώδη νόμο [Σύνταγμα] του κράτους μέλους στο οποίο μετακινήθηκε ή κατακρατείται παράνομα.

74. Πράγματι, διάταξη κοινοτικής πράξεως η οποία δεν περιέχει καμία παραπομπή στην έννομη τάξη των κρατών μελών για τον προσδιορισμό της έννοιας και του περιεχομένου της πρέπει, κατά πάγια νομολογία, να ερμηνεύεται αυτοτελώς<sup>8</sup>. Το Δικαστήριο εφάρμοσε ήδη τη νομολογία αυτή στο πλαίσιο του κανονισμού 2201/2003, όσον αφορά τις έννοιες «αστικές υποθέσεις», κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού<sup>9</sup>, και «συνήθης διαμονή», κατά το άρθρο 8, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού<sup>10</sup>.

8 — Απόφαση της 2ας Απριλίου 2009, C-523/07, Α (Συλλογή 2009, σ. I-2805, σκέψη 34).

9 — Απόφαση της 27ης Νοεμβρίου 2007, C-435/06, C (Συλλογή 2007, σ. I-10141, σκέψη 46).

10 — Απόφαση Α, προπαρατεθείσα (σκέψεις 35 έως 37).

75. Εξάλλου, ο αυτοτελής χαρακτήρας του περιεχομένου της προϋποθέσεως του άρθρου 42, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 2201/2003 επιβεβαιώνεται, κατά την άποψή μου, και από τη δικονομική αυτοτέλεια της εκτελεστότητας αποφάσεως διατάσσουσας την επιστροφή παιδιού, κατόπιν αποφάσεως περί μη επιστροφής<sup>11</sup>. Πράγματι, προκειμένου να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική και ταχεία επιστροφή του παιδιού, μια τέτοια απόφαση είναι, δυνάμει του άρθρου 11, παράγραφος 8, του κανονισμού αυτού, εκτελεστική σύμφωνα με το κεφάλαιο III, τμήμα 4, του εν λόγω κανονισμού, δηλαδή αναγνωρίζεται και είναι εκτελεστική στο κράτος μέλος στο οποίο το παιδί μετακινήθηκε ή κατακρατείται παράνομα, χωρίς να απαιτείται η κήρυξη της εκτελεστότητάς της στο κράτος αυτό και χωρίς να μπορούν να προβληθούν αντιρρήσεις στην αναγνώρισή της<sup>12</sup>.

76. Έτσι, ο κανονισμός 2201/2003 διαφοροποιείται από τη σύμβαση της Χάγης του 1980 που προβλέπει, στο άρθρο 20, ότι η επιστροφή του παιδιού μπορεί να μη χωρήσει, εφόσον δεν επιτρέπεται από τις θεμελιώδεις αρχές του κράτους προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση. Η «υπεραξία» του κανονισμού 2201/2003 σε σχέση με τη σύμβαση αυτή συνίσταται, συνεπώς, στο ότι προσφέρει οδό διφυγής από το αδιέξοδο στο οποίο ενδέχεται να οδηγήσουν οι αποκλίσεις κατά την εκτίμηση του υπέρτατου συμφέροντος του παιδιού, όταν η εκτίμηση αυτή πραγματοποιείται από τον δικαστή του κράτους προελεύσεως και από τον δικαστή του κράτους προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση υπό το πρίσμα των θεμελιωδών δικαιωμάτων της καθεμίας από τις αντίστοιχες έννομες τάξεις.

77. Θα θιγόταν, συνεπώς, η πρακτική αποτελεσματικότητα του κανονισμού αυτού εάν ο δικαστής του κράτους μέλους προελεύσεως όφειλε να ελέγχει την τήρηση των προϋποθέσεων εκδόσεως του πιστοποιητικού, το οποίο προσδίδει ειδική εκτελεστότητα στην απόφασή του, υπό το πρίσμα των θεμελιωδών δικαιωμάτων του κράτους μέλους όπου το παιδί μετακινήθηκε ή κατακρατείται παράνομα.

78. Εξ αυτού έπεται, κατά την άποψή μου, ότι το θεμελιώδες δικαίωμα ακροάσεως του παιδιού, όπως υλοποιείται με το άρθρο 42 του κανονισμού 2201/2003, πρέπει να έχει αυτοτελές περιεχόμενο. Τούτο συνεπάγεται, στην υπό κρίση υπόθεση, ότι το ζήτημα κατά πόσον τηρήθηκε το άρθρο 42, παράγραφος 2, στοιχείο α', του εν λόγω κανονισμού πρέπει να εκτιμάται υπό το πρίσμα όχι των απαιτήσεων του γερμανικού Θεμελιώδους Νόμου [Συντάγματος], αλλά του περιεχομένου της εν λόγω προϋποθέσεως, όπως πρέπει να γίνεται αντίληπτό κατά τρόπο ενιαίο στο σύνολο των κρατών μελών, σύμφωνα με την ερμηνεία που δίδει το Δικαστήριο. Επισημαίνω, συναφώς, ότι η Γερμανική Κυβέρνηση συμερίζεται την ανάλυση αυτή.

β) Το περιεχόμενο του δικαιώματος ακροάσεως

79. Το άρθρο 42, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 2201/2003 προβλέπει ότι ο δικαστής του κράτους μέλους προελεύσεως μπορεί να εκδώσει πιστοποιητικό για την απόφασή του που διατάσσει την επιστροφή του παιδιού μετά από απόφαση περί μη επιστροφής μόνον εφόσον «έχει παρασχεθεί στο

11 — Προπαρατεθείσες αποφάσεις Rinau (σκέψη 63) και Povse (σκέψη 56).

12 — Προπαρατεθείσα απόφαση Rinau (σκέψη 68).

παιδί η δυνατότητα ακρόασης, εκτός αν η ακρόαση αντενδείκνυται δεδομένης της ηλικίας ή του βαθμού ωριμότητάς του».

80. Το γράμμα της διατάξεως αυτής, ερμηνευομένης υπό το πρίσμα του άρθρου 24, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, προκύπτει ότι στο παιδί για το οποίο εκδόθηκε απόφαση περί επιστροφής βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 8, του κανονισμού 2201/2003 πρέπει να έχει δοθεί η δυνατότητα να εκφράσει ελεύθερα την άποψή του για την εν λόγω επιστροφή. Το άρθρο αυτό αποτυπώνει, στον τομέα της απαγωγής παιδιών, τη σύγχρονη εξέλιξη του διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου, σύμφωνα με την οποία η γνώμη του παιδιού που έχει ικανότητα διακρίσεως πρέπει εφεξής να λαμβάνεται υπόψη στις αποφάσεις που το αφορούν<sup>13</sup>.

81. Πολλά χρήσιμα συμπεράσματα, λίγο πιο συγκεκριμένα, μπορούν να συναχθούν από τη διατύπωση αυτού του θεμελιώδους δικαιώματος, όπως αυτό υλοποιείται στο άρθρο 42, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού

2201/2003. Υπογραμμίζεται εξ αρχής ότι το εν λόγω θεμελιώδες δικαίωμα πρέπει να συμβάλλει στην προστασία του υπέρτατου συμφέροντος του παιδιού.

82. Στο πλαίσιο των διατάξεων του κανονισμού 2201/2003 που εφαρμόζονται σε περίπτωση παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης παιδιού, το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού είναι, κατ' αρχήν, η ταχεία επιστροφή στον τόπο της αρχικής του διαμονής, διότι τα πραγματικά περιστατικά, των οποίων είναι θύμα, θίγουν το θεμελιώδες δικαίωμά του να διατηρεί προσωπικές και άμεσες σχέσεις με καθέναν από τους δύο γονείς του<sup>14</sup>. Κατά συνέπεια, εξαίρεση από τον κανόνα της επιστροφής χωρεί μόνον αν είναι η ίδια η επιστροφή αντίθετη προς το συμφέρον του παιδιού.

83. Το δικαίωμα που παρέχει στο παιδί το άρθρο 42, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 2201/2003 έχει, συνεπώς, ως αντικείμενο να του δοθεί η δυνατότητα συμμετοχής στη διαδικασία λήψεως αποφάσεως η οποία θα καταλήξει στην τελική απόφαση σχετικά με την επιστροφή του, αλλά η συμμετοχή αυτή δεν πρέπει επίσης να είναι η ίδια αντίθετη στο συμφέρον του παιδιού. Από την ένταση μεταξύ αυτών των δικαιωμάτων και των συμφερόντων συνάγονται, κατά την άποψή μου, τα ακόλουθα χρήσιμα συμπεράσματα.

84. Κατ' αρχάς, το άρθρο 42, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 2201/2003 θεσπίζει ένα δικαίωμα από το οποίο είναι δυνατή απόκλιση μόνον για τον λόγο που προσδιορίζει η διάταξη αυτή, δηλαδή όταν

13 — Έτσι, η Διεθνής Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού που υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 20 Νοεμβρίου 1989 προβλέπει, στο άρθρο 12, τα εξής:

«1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη εγγυώνται στο παιδί που έχει ικανότητα διάκρισης το δικαίωμα ελεύθερης έκφρασης της γνώμης του σχετικά με οποιοδήποτε θέμα που το αφορά [...]»

2. Για τον σκοπό αυτό θα πρέπει ιδίως να δίνεται στο παιδί η δυνατότητα να ακούγεται σε οποιαδήποτε διοικητική ή δικαστική διαδικασία που το αφορά, είτε άμεσα είτε μέσω ενός εκπροσώπου ή ενός αρμόδιου οργανισμού, κατά τρόπο συμβατό με τους διαδικαστικούς κανόνες της εθνικής νομοθεσίας.»

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την άσκηση των δικαιωμάτων των παιδιών, της 25ης Ιανουαρίου 1996, στο άρθρο 3, και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την επικοινωνία αναφορικά με τα παιδιά, της 15ης Μαΐου 2003, στο άρθρο 6, προβλέπουν το δικαίωμα του παιδιού να ενημερώνεται, να ζητείται η γνώμη του και να εκφράζει την άποψή του κατά τις διαδικασίες. Βλ., ιδίως, Gouttenoire, A., «L'audition de l'enfant dans le règlement "Bruxelles II bis", *Le nouveau droit communautaire du divorce et de la responsabilité parentale*, Dalloz, 2005, σ. 201 επ.

14 — Απόφαση της 23ης Δεκεμβρίου 2009, C-403/09 PPU, Detiček (Συλλογή 2009, σ. I-12193., σκέψη 54). Βλ., επίσης, ΕΔΔΑ, απόφαση Iglesias Gil και A.U.I. κατά Ισπανίας της 29ης Απριλίου 2003, *Recueil des arrêts et décisions* 2003-V.

η ακρόαση «αντενδείκνυται» δεδομένης της ηλικίας ή του βαθμού ωριμότητας του παιδιού. Είναι αξιοσημείωτο ότι χρησιμοποιείται η λέξη «αντενδείκνυται», χωρίς αναφορά σε ιατρικώς διαπιστωμένη αντικειμενική φυσική κατάσταση. Επομένως, ο τυχόν απρόσφορος χαρακτήρας της ακροάσεως διαπιστώνεται με εκτίμηση εκ μέρους του δικαστή της ικανότητας του παιδιού να διατυπώσει προσωπική άποψη. Κατευθυντήρια για την εκτίμηση αυτή είναι η αρχή ότι σε κάθε παιδί με ικανότητα διακρίσεως πρέπει να έχει δοθεί η δυνατότητα να εκφράσει την άποψή του. Εντούτοις, δεν παρίσταται παράλογη η παραδοχή ότι πριν από ορισμένη ηλικία ένα παιδί δεν είναι ικανό να διατυπώσει προσωπική άποψη η οποία να πρέπει να ληφθεί υπόψη<sup>15</sup>.

85. Στην υπό κρίση υπόθεση, δεν υφίσταται απόκλιση εκτιμήσεως μεταξύ του δικαστή του κράτους μέλους εκτελέσεως και του δικαστή του κράτους μέλους προελεύσεως ως προς την ικανότητα της Andrea να εκφράσει άποψη, δεδομένου ότι ο τελευταίος την κάλεσε για ακρόαση.

86. Ακολούθως, το άρθρο 42, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 2201/2003 θεσπίζει δικαίωμα του παιδιού να του παρασχεθεί δυνατότητα ακροάσεως. Δεν προβλέπει ότι πρέπει οπωσδήποτε να χωρήσει ακρόαση του

παιδιού. Η διατύπωση αυτή έχει, κατά την άποψή μου, δύο συνέπειες. Πρώτον, το παιδί με επαρκή ικανότητα διακρίσεως πρέπει να έχει ενημερωθεί για το δικαίωμά του να εκφράσει ελεύθερα την άποψή του. Στο μέτρο που, ουσιαστικά, η ακρόαση παιδιού, ιδίως η ακρόαση παιδιού μικρής ηλικίας, εξαρτάται από τη συνδρομή του γονέα ο οποίος το πήρε μαζί του ή το κατακρατεί παρανόμως, τα κράτη μέλη οφείλουν να παρέχουν στο δικαστήριο τα μέσα για να υπερβεί τα ενδεχόμενα εμπόδια που μπορεί να επιφέρει ο εν λόγω γονέας στην ακρόαση του παιδιού.

87. Δεύτερον, η προαναφερθείσα διατύπωση σημαίνει ότι το παιδί έχει επίσης το δικαίωμα να μην εκφραστεί. Το παιδί δεν πρέπει να υποχρεωθεί να επιλέξει μεταξύ του γονέα που το πήρε μαζί του ή το κατακρατεί παρανόμως και του ετέρου γονέα του. Δεν πρέπει επίσης να βρεθεί σε μια κατάσταση που θα μπορούσε να του δημιουργήσει την εντύπωση ότι είναι μόνο αυτό υπεύθυνο για την απόφαση περί της επιστροφής του και, συνεπώς, για την οδύνη που η απόφαση αυτή μπορεί, ενδεχομένως, να προκαλέσει στον ένα από τους γονείς του. Οι συνθήκες υπό τις οποίες δίδεται ο λόγος στο παιδί πρέπει να είναι προσαρμοσμένες στις περιστάσεις καθώς και στην ηλικία και την ωριμότητά του, ώστε να μην αποτελούν γι' αυτό τραυματική εμπειρία<sup>16</sup>. Ο εθνικός δικαστής θα μπορούσε, συνεπώς, να

15 — Βλ. ΕΔΔΑ, απόφαση Pini, Bertani, Manera και Atripaldi κατά Ρουμανίας της 22ας Ιουνίου 2004, *Recueil des arrêts et décisions* 2004-IV, στην οποία το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έκρινε ότι οι εθνικές αρχές δεν υπερέβησαν τη διακριτική τους ευχέρεια καθορίζοντας τα δέκα έτη ως ηλικία από τη συμπλήρωση της οποίας έπρεπε να ζητείται η συναίνεση του παιδιού για την υιοθεσία του.

16 — Βλ. ΕΔΔΑ, απόφαση Sahin κατά Γερμανίας της 8ης Ιουλίου 2003, *Recueil des arrêts et décisions* 2003-VIII, στην οποία το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έκρινε ότι, στο πλαίσιο διαδικασίας με αντικείμενο το δικαίωμα επικοινωνίας γονέα που δεν ασκεί την επιμέλεια, το δικαστήριο δεν μπορεί να είναι υποχρεωμένο να προβεί σε συστηματική ακρόαση του παιδιού, αλλά πρέπει να διαθέτει διακριτική ευχέρεια σχετικά με τις συνθήκες της ακροάσεως αυτής σε σχέση με τις ειδικές περιστάσεις της υποθέσεως καθώς και με την ηλικία και την ωριμότητα του συγκεκριμένου παιδιού (§ 73).

προβεί, κατά την άποψή μου, σε ακρόαση του παιδιού μέσω ειδικώς καταρτισμένου προσώπου στο κατάλληλο πλαίσιο, όταν θεωρεί ότι αντενδείκνυται να πραγματοποιήσει ο ίδιος την εν λόγω ακρόαση. Ομοίως, το Juzgado de Primera Instancia e Instrucción αριθ. 5 του Bilbao είχε επίσης το δικαίωμα, κατά την άποψή μου, να εκτιμήσει ότι, στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως, αντενδείκνυτο η ακρόαση ενός παιδιού μικρής ηλικίας, όπως η Andrea, μέσω τηλεδιασκέψεως.

88. Βάσει των ως άνω προϋποθέσεων, ενάπκειται στον δικαστή του κράτους μέλους προελεύσεως, πριν εκδώσει πιστοποιητικό για την απόφασή του, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 42 του κανονισμού 2201/2003, να ελέγξει ότι δόθηκε στο παιδί η δυνατότητα ακροάσεως κατά την έννοια της παραγράφου 2, στοιχείο α', του άρθρου αυτού.

γ) Η άποψη του παιδιού δεν δεσμεύει τον δικαστή του κράτους μέλους προελεύσεως

89. Τέλος, η άποψη που εξέφρασε το παιδί κατά την ακρόασή του δεν δεσμεύει τον δικαστή του κράτους μέλους προελεύσεως, ο οποίος είναι αρμόδιος να λάβει απόφαση βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 8, του κανονισμού 2201/2003. Στη σύμβαση της Χάγης του 1980, η αντίθεση του παιδιού στην επιστροφή του αναφέρεται ρητώς, στο άρθρο 13 της συμβάσεως, ως ένας από τους λόγους που μπορούν να στηρίξουν απόφαση περί μη

επιστροφής<sup>17</sup>, χωρίς όμως να δεσμεύει τον δικαστή του κράτους μέλους εκτελέσεως. Ο κανονισμός 2201/2003 δεν επαναλαμβάνει τη διάταξη αυτή στο πλαίσιο των ρυθμίσεων που παρέχουν στον δικαστή του κράτους μέλους προελεύσεως την εξουσία να αποφανθεί έπειτα από τέτοια απόφαση.

90. Το άρθρο 42, παράγραφος 2, στοιχείο γ', του κανονισμού 2201/2003 προβλέπει απλώς ότι ο δικαστής του κράτους μέλους προελεύσεως, ο οποίος διατάσσει την επιστροφή του παιδιού σε μια τέτοια περίπτωση, πρέπει να πιστοποιεί ότι εξέδωσε την απόφασή του λαμβάνοντας υπόψη τους λόγους και τα αποδεικτικά στοιχεία βάσει των οποίων ο δικαστής του κράτους μέλους εκτελέσεως είχε εκδώσει απόφαση περί μη επιστροφής.

91. Το γράμμα, συνεπώς, του κανονισμού 2201/2003 καταδεικνύει, περισσότερο ακόμη και από το γράμμα της συμβάσεως της Χάγης του 1980, ότι η άποψη του παιδιού αποτελεί ένα στοιχείο εκτιμήσεως που ο δικαστής οφείλει να λαμβάνει υπόψη, χωρίς όμως να δεσμεύεται από αυτό.

92. Όταν, όπως στην υπό κρίση υπόθεση, το παιδί έχει δηλώσει, κατά την ακρόαση του από τον δικαστή του κράτους μέλους εκτελέσεως, ότι αντιτίθεται στην επιστροφή του και ο δικαστής αυτός, στο πλαίσιο της

17 — Το άρθρο 13, δεύτερο εδάφιο, της συμβάσεως της Χάγης του 1980 ορίζει:  
«Η δικαστική ή διοικητική Αρχή μπορεί επίσης να αρνηθεί να διατάξει την επιστροφή του παιδιού, εάν διαπιστώσει ότι το παιδί αντιτίθεται στην επιστροφή του και έχει ήδη την ηλικία και την ωριμότητα που υπαγορεύουν να ληφθεί υπόψη η γνώμη του.»

κυριαρχικής εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτει, έκρινε ότι πρέπει να εκδώσει απόφαση περί μη επιστροφής, η άποψη αυτή πρέπει, βέβαια, να λαμβάνεται υπόψη από τον δικαστή του κράτους μέλους προελεύσεως κατά την τελική του απόφαση, αλλά δεν τον δεσμεύει.

93. Ούτε τον υποχρεώνει να προβεί ο ίδιος σε νέα ακρόαση του παιδιού πριν εκδώσει αυτή την τελική απόφαση, όπως θα εκθέσω ακολούθως στο δεύτερο τμήμα της ανάλυσής μου, που αφορά το σύστημα του κανονισμού 2201/2003.

## 2. Το σύστημα του κανονισμού 2201/2003

94. Προκαταρκτικώς, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι το άρθρο 42, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 2201/2003 δεν προβλέπει ότι ο δικαστής του κράτους μέλους προελεύσεως πρέπει να προβεί ο ίδιος σε ακρόαση του παιδιού. Απαιτεί απλώς να έχει δοθεί στο παιδί η δυνατότητα ακροάσεως. Η προϋπόθεση αυτή είναι, συνεπώς, δυνατόν να πληρούται όταν έλαβε χώρα ακρόαση του παιδιού από τις δικαστικές αρχές άλλου κράτους μέλους, όπως επιβεβαιώνεται από την εικοστή αιτιολογική σκέψη του εν λόγω κανονισμού, σύμφωνα με την οποία η ακρόαση παιδιού σε άλλο κράτος μέλος μπορεί να πραγματοποιείται σύμφωνα με τις διατυπώσεις που προβλέπονται στον κανονισμό 1206/2001 για τη συνεργασία μεταξύ των δικαστηρίων των κρατών μελών κατά τη διεξαγωγή αποδείξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις.

95. Όταν η ακρόαση του οικείου παιδιού από τις δικαστικές αρχές του κράτους μέλους εκτελέσεως πραγματοποιήθηκε όχι κατ' αίτηση του δικαστή του κράτους μέλους προελεύσεως, βάσει του κανονισμού 1206/2001, αλλά στο πλαίσιο της διαδικασίας που κατέληξε στην απόφαση περί μη επιστροφής, δεν νομίζω, λαμβανομένου υπόψη του συστήματος που προβλέπει ο κανονισμός 2201/2003, ότι ο δικαστής του κράτους μέλους προελεύσεως υπέχει από το άρθρο 42, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού αυτού την υποχρέωση να προβεί οπωσδήποτε σε νέα ακρόαση.

96. Το κύριο χαρακτηριστικό του συστήματος που προβλέπει ο εν λόγω κανονισμός σε περίπτωση απαγωγής παιδιού συνίσταται στο γεγονός ότι η διαδικασία ενώπιον του δικαστή του κράτους μέλους εκτελέσεως που κατέληξε σε απόφαση περί μη επιστροφής και αυτή ενώπιον του δικαστή του κράτους μέλους προελεύσεως ο οποίος καλείται να λάβει την τελική απόφαση για την επιστροφή αυτή δεν αποτελούν στεγανές διαδικασίες που ανταγωνίζονται η μία την άλλη. Αποτελούν συμπληρωματικές συνισταμένες μίας και της αυτής διαδικασίας σχετικής με την κατάσταση παιδιού που οι γονείς του διεκδικούν ο καθένας την επιμέλεια και στο πλαίσιο της οποίας δύο δικαστές διαφορετικών κρατών μελών υπέχουν από τον κανονισμό 2201/2003 την επιτακτική υποχρέωση να συνεργαστούν για να καταλήξουν στην καλύτερη λύση προς διαφύλαξη του συμφέροντος του παιδιού αυτού.

97. Βάσει του συστήματος αυτού, όταν ο γονέας παιδιού που μεταφέρθηκε ή κατακρατήθηκε παράνομα σε άλλο κράτος μέλος ζητεί την επιστροφή του, υποβάλλεται στον δικαστή του κράτους μέλους εκτελέσεως και στον δικαστή του κράτους μέλους προελεύσεως

διαδοχικά το ίδιο ερώτημα. Πρόκειται για το κατά πόσον υφίσταται νόμιμος και επιτακτικός λόγος ο οποίος αντιτίθεται στην επιστροφή του παιδιού αυτού. Όπως επισήμανε το Δικαστήριο στην προαναφερθείσα απόφαση *Ronse*, το σύστημα αυτό περιλαμβάνει διπλή εξέταση του ζητήματος της επιστροφής του τέκνου, εγγυώμενο με τον τρόπο αυτόν καλύτερη θεμελίωση της απόφασής και αυξημένη προστασία των συμφερόντων του τέκνου<sup>18</sup>.

98. Η αμοιβαία εμπιστοσύνη και αναγνώριση που διέπουν τον κανονισμό 2201/2003 αποσκοπούν έτσι να δημιουργήσουν, στον ευρωπαϊκό δικαστικό χώρο, ένα σύστημα το οποίο να πλησιάζει όσο το δυνατόν περισσότερο την κατάσταση που επικρατεί στο πλαίσιο ενός μόνον κράτους μέλους όταν γονέας αρνείται να συμμορφωθεί με προσωρινά μέτρα σχετικά με την επιμέλεια κοινού παιδιού. Σε αμιγώς εσωτερικό πλαίσιο, η δικαστική μεταχείριση μιας τέτοιας αρνήσεως λαμβάνει τη μορφή παρεμπόμπτος που εντάσσεται στην κύρια διαδικασία διαζυγίου.

99. Για τον λόγο αυτό, κατά την άποψή μου, ο κοινοτικός νομοθέτης, προβλέποντας συγχρόνως στο άρθρο 11, παράγραφος 2, του κανονισμού 2201/2003 και ακολούθως στο άρθρο 42, παράγραφος 2, στοιχείο α', του ίδιου κανονισμού ότι πρέπει να έχει παρασχεθεί στο παιδί η δυνατότητα ακρόασης, δεν θέλησε να καταστήσει την ακρόαση του παιδιού τυπική απαίτηση, επιβαλλόμενη υποχρεωτικά σε κάθε στάδιο της διαδικασίας που αφορά την επιστροφή του. Θέλησε να διασφαλίσει ότι το παιδί το οποίο αφορά μια

τέτοια διαδικασία είχε πραγματικά τη δυνατότητα να εκφραστεί στο συνολικό πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, και αυτό ήδη από τη φάση που κινήθηκε στο κράτος μέλος εκτέλεσης. Δεν επέβαλε τη συστηματική εκ νέου ακρόαση του παιδιού αυτού από τον δικαστή του κράτους μέλους προελεύσεως που καλείται να εκδώσει απόφαση βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 8, του κανονισμού 2201/2003.

100. Ο δικαστής αυτός πρέπει να μπορεί να βασιστεί στην ακρόαση την οποία πραγματοποίησε ο δικαστής του κράτους μέλους εκτέλεσης, εφόσον βρει στην ακρόαση αυτή τα στοιχεία που είναι απαραίτητα για να αποφανθεί ο ίδιος.

101. Στηρίζω την ανάλυσή μου, αφενός, στο άρθρο 11, παράγραφος 6, του κανονισμού 2201/2003, σύμφωνα με το οποίο όλα τα στοιχεία που ο δικαστής του κράτους μέλους εκτέλεσης συνέλεξε και χρησιμοποίησε για να εκδώσει απόφαση περί μη επιστροφής, και ιδίως τα πρακτικά, πρέπει να διαβιβάζονται στον δικαστή του κράτους μέλους προελεύσεως που είναι αρμόδιος να εκδώσει την οριστική απόφαση σχετικά με την επιστροφή αυτή<sup>19</sup>.

19 — Υπενθυμίζω ότι το άρθρο 11, παράγραφος 6, του κανονισμού 2201/2003 ορίζει τα εξής:

«Εάν ένα δικαστήριο εκδώσει απόφαση για τη μη επιστροφή του παιδιού, σύμφωνα με το άρθρο 13 της σύμβασης της Χάγης του 1980, το δικαστήριο αυτό διαβιβάζει αμέσως, είτε απευθείας είτε μέσω της κεντρικής του αρχής, αντίγραφο της απόφασής μη επιστροφής και συναφή έγγραφα, *ιδίως πρακτικά* [η υπογράμμιση δική μου], στο αρμόδιο δικαστήριο ή στην κεντρική αρχή του κράτους μέλους όπου το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του, κατά τα οριζόμενα στο εθνικό δίκαιο. Τα εν λόγω έγγραφα επιδίδονται στο δικαστήριο εντός μηνός από την ημερομηνία της απόφασης περί μη επιστροφής.»

18 — Σκέψη 60.

102. Η ανάλυσή μου στηρίζεται, αφετέρου, στο γεγονός ότι, κατά το άρθρο 42, παράγραφος 2, στοιχείο γ', του κανονισμού 2201/2003, ο δικαστής του κράτους μέλους προελεύσεως πρέπει να λάβει υπόψη τους λόγους και τα αποδεικτικά στοιχεία βάσει των οποίων ο δικαστής του κράτους μέλους εκτελέσεως είχε εκδώσει την απόφασή του περί μη επιστροφής.

103. Τα πρακτικά της ακροάσεως του παιδιού, στην οποία ήταν υποχρεωμένος να προβεί ο δικαστής του κράτους μέλους εκτελέσεως στο πλαίσιο της διαδικασίας που κατέληξε σε απόφαση περί μη επιστροφής, αποτελούν, συνεπώς, αναπόσπαστο μέρος των στοιχείων τα οποία πρέπει να διαβιβάζονται στο κατά τόπο αρμόδιο δικαστήριο του κράτους μέλους προελεύσεως και τα οποία το δικαστήριο αυτό υποχρεούται να λάβει υπόψη.

104. Τέλος, η ανάλυσή μου επιβεβαιώνεται, νομίζω, από την επιταγή ταχείας διεκπεραιώσεως που δίνει τη διαδικασία αυτή. Η επιστροφή παιδιού που μεταφέρθηκε ή κατακρατήθηκε παράνομα συνεπάγεται, γενικώς, ότι το παιδί αυτό δεν είχε ακόμη τον χρόνο να ενταχθεί πλήρως στο νέο του περιβάλλον. Για τον λόγο αυτόν, ο κανονισμός 2201/2003 επιβάλλει στα δικαστήρια τα οποία επιλαμβάνονται αιτήσεως επιστροφής να αποφαινούνται γρήγορα, χρησιμοποιώντας τις πλέον σύντομες διαδικασίες τις οποίες προβλέπει το εθνικό τους δίκαιο και, το αργότερο, εντός έξι εβδομάδων από την κατάθεση της αιτήσεως<sup>20</sup>. Αυτή η επιταγή ταχείας διεκπεραιώσεως επιβάλλεται, λογικά, και στον δικαστή του κράτους μέλους προελεύσεως που καλείται

να λάβει την τελική απόφαση σχετικά με την επιστροφή του παιδιού.

105. Βέβαια, ο δικαστής αυτός μπορεί να θεωρήσει χρήσιμο ή σκόπιμο να προβεί σε νέα ακρόαση του παιδιού πριν λάβει την τελική απόφαση. Επισημαίνεται ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, το Juzgado de Primera Instancia e Instrucción αριθ. 5 του Bilbao κάλεσε, μετά την απόφαση περί μη επιστροφής που εξέδωσε το Amtsgericht – Familiengericht – Celle, το παιδί και τη μητέρα του σε ακρόαση στην Ισπανία.

106. Εντούτοις, το γεγονός ότι, μετά τη μη εμφάνιση της Andrea και της μητέρας της, ο δικαστής αυτός εξέδωσε την τελική του απόφαση διατάσσοντας την επιστροφή του παιδιού χωρίς να έχει προβεί σε ακρόαση της Andrea με τηλεδιάσκεψη ή να έχει προσπαθήσει να οργανώσει ακρόαση στη Γερμανία μεταβαίνοντας ο ίδιος εκεί ή εξουσιοδοτώντας σχετικά τις γερμανικές δικαστικές αρχές εμπίπτει στην κυριαρχική εξουσία εκτιμήσεώς του και δεν μπορεί να θεωρηθεί προσβολή του θεμελιώδους δικαιώματος του παιδιού περί παροχής σε αυτό της δυνατότητας ακροάσεως.

107. Δεν θεωρώ, επίσης, ότι το γεγονός ότι το Juzgado de Primera Instancia e Instrucción αριθ. 5 του Bilbao, με την απόφασή του της 16ης Δεκεμβρίου 2009, δεν διέταξε απλώς την επιστροφή της Andrea, αλλά αποφάνθηκε σχετικά με την επιμέλεια του παιδιού και την ανέθεσε στον πατέρα, δικαιολογεί διαφορετικό συμπέρασμα.

20 — Βλ. άρθρο 11, παράγραφοι 3 και 6, του κανονισμού 2201/2003.

108. Ο κανονισμός 2201/2003, όπως εξέθεσε το Δικαστήριο στην προαναφερθείσα απόφαση *Ronse*, επιτρέπει στον δικαστή του κράτους μέλους προελεύσεως να διατάξει την επιστροφή του παιδιού μετά από απόφαση περί μη επιστροφής, χωρίς να υποχρεούται προηγουμένως να αποφανθεί σχετικά με την οριστική επιμέλεια του παιδιού<sup>21</sup>. Εντούτοις, του επιτρέπει επίσης να συνδέσει τα δύο θέματα, αποφαινόμενος σχετικά με την οριστική επιμέλεια του παιδιού, όπως προκύπτει σαφώς από το άρθρο 11, παράγραφος 7, του κανονισμού, με αποτέλεσμα η απόφαση σχετικά με την επιστροφή του παιδιού να συνιστά, στην περίπτωση αυτή, συνέπεια της αναθέσεως της επιμέλειας.

109. Η επιλογή της δεύτερης λύσεως έχει το πλεονέκτημα ότι αποφεύγονται οι διαρκείς μετακινήσεις του παιδιού μεταξύ των οικείων κρατών σε περίπτωση που ο δικαστής του κράτους μέλους προελεύσεως θα θεωρούσε ότι η επιμέλεια πρέπει τελικώς να ανατεθεί στον γονέα που πήρε μαζί του ή κατακρατεί το παιδί παράνομα. Προϋποθέτει, εντούτοις, ότι ο εν λόγω δικαστής διαθέτει επαρκή στοιχεία για να αποφανθεί σχετικά με την ανάθεση της επιμέλειας, στα οποία περιλαμβάνεται και η ακρόαση του παιδιού εφόσον αυτό διαθέτει επαρκή ικανότητα διακρίσεως.

110. Σε αντίθεση προς τη Γερμανική Κυβέρνηση και την Επιτροπή, δεν θεωρώ ότι, εν προκειμένω, η ακρόαση του παιδιού την οποία πραγματοποίησε ο δικαστής του κράτους μέλους εκτελέσεως, στο πλαίσιο της

διαδικασίας που κατέληξε σε απόφαση περί μη επιστροφής, δεν αρκεί σε καμία περίπτωση για να θεωρηθεί ότι διασφαλίστηκε το δικαίωμα ακροάσεως του παιδιού, διότι έχει πολύ στενότερο αντικείμενο, καθόσον αφορούσε μόνο την επιστροφή του.

111. Τα ζητήματα της επιστροφής και της οριστικής επιμέλειας δεν είναι άσχετα μεταξύ τους. Ιδίως μάλιστα στην υπό κρίση υπόθεση, δεδομένου ότι η *Andrea* δήλωσε ότι αντιτίθεται στην επιστροφή της στην Ισπανία, πράγμα που συνεπάγεται, *a fortiori*, την αντίθεσή της στην ανάθεση της επιμέλειάς της στον πατέρα της. Η δυνατότητα του δικαστή του κράτους μέλους προελεύσεως να θεωρήσει ότι παρασχέθηκε δυνατότητα ακροάσεως στο παιδί σχετικά με την ανάθεση της επιμέλειάς του εξαρτάται, συνεπώς, από τις περιστάσεις και το περιεχόμενο της ακροάσεως του εν λόγω παιδιού, η οποία πραγματοποιήθηκε στο κράτος μέλος εκτελέσεως. Είναι σημαντικό, κατά την άποψή μου, να αναγνωριστεί στον εθνικό δικαστή, όσον αφορά το ζήτημα αυτό, η εξουσία να εκτιμήσει αν βρίσκει στην ακρόαση αυτή επαρκή στοιχεία για να αποφανθεί, με την απόφαση που εκδίδει βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 8, του κανονισμού 2201/2003, σχετικά με την οριστική επιμέλεια του παιδιού.

112. Πρέπει ακόμη να προστεθεί ότι, όπως επισήμανε η Ισπανική Κυβέρνηση κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, μια απόφαση σχετικά με την επιμέλεια παιδιού, όπως η απόφαση του *Juzgado de Primera Instancia e Instrucción* αριθ. 5 του *Bilbao* της 16ης Δεκεμβρίου 2009, αποκαλείται «οριστική» απλώς και μόνο για να διακρίνεται από τα ασφαλιστικά μέτρα που λαμβάνονται κατά τη διάρκεια της διαδικασίας του διαζυγίου

21 — Η σκέψη 54 της αποφάσεως αυτής έχει ως εξής:  
«Ομοίως, τα άρθρα 40 και 42 έως 47 του κανονισμού [2201/2003] ουδōλως συνδέουν την εκτέλεση αποφάσεως, εκδοθείσας βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 8, στην οποία επισυνάπτεται το πιστοποιητικό για το οποίο γίνεται λόγος στο άρθρο 42, παράγραφος 1, του [εν λόγω] κανονισμού, με την προηγούμενη έκδοση αποφάσεως περί αναθέσεως της επιμέλειας.»

και ότι, κατ' αρχήν, είναι πάντοτε δυνατή η αναθεώρηση μιας τέτοιας αποφάσεως, είτε σε περίπτωση συμφωνίας των γονέων είτε σε περίπτωση που προκύψουν νέα στοιχεία.

113. Τέλος, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, το Juzgado de Primera Instancia e Instrucción αριθ. 5 του Bilbao δεν μπορούσε εγκύρως να θεωρήσει ότι πληρούται η προϋπόθεση του άρθρου 42, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 2201/2003, λόγω του χρονικού διαστήματος που είχε παρέλθει από την ακρόαση του παιδιού στη Γερμανία, ήτοι διαστήματος εννέα περίπου μηνών.

114. Βέβαια, το χρονικό αυτό διάστημα μπορεί να φαίνεται μεγάλο στο πλαίσιο διαδικασίας επιστροφής, αλλά, και πάλι, δυσκολεύομαι να αντιληφθώ τι θα μπορούσε να προσφέρει μια νέα ακρόαση του παιδιού, από τη στιγμή που αυτό είχε δηλώσει ότι αντιτίθεται στην επιστροφή του στην Ισπανία.

115. Επομένως, με βάση τα ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο να αποφανθεί ότι το άρθρο 42, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 2201/2003 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η προϋπόθεση που θέτει η διάταξη αυτή πληρούται όταν έχει λάβει χώρα ακρόαση του παιδιού από τις δικαστικές αρχές του κράτους μέλους εκτελέσεως, στο πλαίσιο της διαδικασίας η οποία κατέληξε σε απόφαση περί μη επιστροφής, και ο δικαστής του κράτους μέλους που έχει διεθνή δικαιοδοσία έλαβε υπόψη την ακρόαση αυτή κατά την έκδοση, βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 8, του ίδιου κανονισμού, της αποφάσεώς του με την οποία διέταξε την επιστροφή.

*B — Η εξέταση των προδικαστικών ερωτημάτων*

116. Λαμβανομένης υπόψη της απόψεως που εξέφρασα σχετικά με την παραδοχή στην οποία στηρίζονται τα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Oberlandesgericht Celle, θα εξετάσω επικουρικώς και μόνον τα ερωτήματα αυτά.

117. Με τα ερωτήματα αυτά, τα οποία προτείνω να εξεταστούν από κοινού, το εν λόγω δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, κατά πόσον ο κανονισμός 2201/2003 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ο δικαστής του κράτους μέλους εκτελέσεως μπορεί να αντιταχθεί στην εκτέλεση αποφάσεως για την οποία εκδόθηκε πιστοποιητικό και η οποία διατάσσει την επιστροφή παιδιού μετά από απόφαση περί μη επιστροφής, όταν προκύπτει ότι, αντίθετα από ό,τι αναφέρεται στο πιστοποιητικό που εκδόθηκε βάσει του άρθρου 42 του εν λόγω κανονισμού, δεν δόθηκε στο παιδί δυνατότητα ακροάσεως, κατά παράβαση των διατάξεων του άρθρου αυτού και προσβολή του θεμελιώδους δικαιώματος που κατοχυρώνεται στο άρθρο 24, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.

118. Πρέπει, συνεπώς, να γίνει ανάλυση του ερωτήματος αυτού, λαμβάνοντας ως δεδομένο ότι το παιδί το οποίο αφορά η απόφαση που εκδόθηκε βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 8, του κανονισμού 2201/2003 δεν είχε τη δυνατότητα ακροάσεως, αντίθετα προς τα όσα αναγράφονται στο πιστοποιητικό που συνοδεύει την απόφαση αυτή.

119. Φρονώ, όπως και η Επιτροπή και αντίθετα προς ό,τι υποστηρίζει η Γερμανική Κυβέρνηση, ότι, ακόμη και σε μια τέτοια περίπτωση, ο δικαστής του κράτους μέλους εκτελέσεως δεν θα είχε τη δυνατότητα να αντισταχθεί στην εκτέλεση της εν λόγω αποφάσεως. Στηρίζω την άποψή μου στο σύστημα που προβλέπει ο κανονισμός 2201/2003, όπως έχει ερμηνευθεί από τη νομολογία.

120. Όπως προαναφέρθηκε, ο κανονισμός αυτός, όπως άλλωστε και η σύμβαση της Χάγης του 1980, εκκινεί από την αρχή ότι η παράνομη μετακίνηση ή κατακράτηση παιδιού κατά παράβαση δικαστικής αποφάσεως πλήττουν σοβαρά τα συμφέροντα του εν λόγω παιδιού, με αποτέλεσμα να πρέπει να λάβει χώρα, το συντομότερο δυνατόν, η επιστροφή του στον τόπο της αρχικής διαμονής του.

121. Επισημάνθηκε ακόμη ότι η υπεραξία του εν λόγω κανονισμού σε σχέση με τη σύμβαση αυτή συνίσταται στο γεγονός ότι θέσπισε σύστημα, σύμφωνα με το οποίο, σε περίπτωση που αποκλίνουν οι εκτιμήσεις του δικαστή της συνήθους διαμονής του παιδιού και του δικαστή του τόπου όπου βρίσκεται αυτό παρανόμως, ο πρώτος διατηρεί τη διεθνή δικαιοδοσία και έχει, κατά κάποιον τρόπο, την τελευταία λέξη στην απόφαση επί του ζητήματος αν το παιδί αυτό πρέπει πράγματι να επιστρέψει στον τόπο της αρχικής του διαμονής ή όχι.

122. Αυτή η διεθνής δικαιοδοσία του δικαστή του κράτους μέλους προελεύσεως στηρίζεται στην αρχή ότι ο δικαστής αυτός είναι σε καλύτερη θέση να λάβει την τελική απόφαση σχετικά με την εν λόγω επιστροφή, διότι μπορεί να συλλέξει από το περιβάλλον

του παιδιού και από το σύνολο των προσώπων με τα οποία το παιδί αυτό ερχόταν σε επαφή όλα τα στοιχεία που καθιστούν δυνατή την εκτίμηση σχετικά με το κατά πόσον υφίσταται νόμιμος λόγος αντίθεσης στην επιστροφή του.

123. Το Δικαστήριο, με την προαναφερθείσα απόφαση *Rovse*, εξήγησε σαφέστατα την οικονομία και τον σκοπό του συστήματος αυτού, απαντώντας στο ερώτημα κατά πόσον απόφαση που αναθέτει δικαίωμα προσωρινής επιμέλειας, εκδοθείσα μεταγενεστέρως από δικαστήριο του κράτους μέλους εκτελέσεως και θεωρούμενη εκτελεστή κατά το δίκαιο του κράτους αυτού, εμποδίζει την εκτέλεση προηγούμενης αποφάσεως που διέτασσε την επιστροφή του παιδιού, η οποία εκδόθηκε βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 8, του κανονισμού 2201/2003 και για την οποία εκδόθηκε πιστοποιητικό, σύμφωνα με το άρθρο 42 του ίδιου κανονισμού.

124. Το Δικαστήριο εξέθεσε τα εξής:

«73 Από τις προηγούμενες διατάξεις [των άρθρων 42, παράγραφος 1, και 43, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 2201/2003], οι οποίες θεσπίζουν σαφή κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ των δικαστηρίων του κράτους μέλους προελεύσεως και του κράτους μέλους εκτελέσεως και αποσκοπούν στην ταχεία επιστροφή του τέκνου, προκύπτει ότι πιστοποιητικό που εκδίδεται δυνάμει του άρθρου 42 του [εν λόγω] κανονισμού, το οποίο προσδίδει στην απόφαση για την οποία έχει εκδοθεί συγκεκριμένη

εκτελεστότητα, δεν είναι δεκτικό καμίας προσφυγής. Το δικαστήριο της εκτελέσεως μπορεί απλώς να διαπιστώσει ότι η απόφαση αυτή είναι εκτελεστή, τα δε μόνα ένδικα μέσα που δύνανται να προβληθούν όσον αφορά το πιστοποιητικό είναι προσφυγή για διόρθωση ή προβολή αντιρρήσεων ως προς τη γνησιότητά του, κατά τους κανόνες του δικαίου του κράτους μέλους προελεύσεως (βλ., συναφώς, απόφαση *Rinau*, προαναφερθείσα, σκέψεις 85, 88 και 89). Οι μόνοι εφαρμοστέοι κανόνες του δικαίου του κράτους μέλους αναγνωρίσεως είναι οι δικονομικοί κανόνες.

αντικείμενο του παρόντος προδικαστικού ερωτήματος δεν αφορά ούτε τυπικές απαιτήσεις ούτε δικονομικά ζητήματα, αλλά ρυθμίζει ουσιαστικά ζητήματα.

74 Αντιθέτως, τα ζητήματα που αφορούν τη βασιμότητα της απόφασεως καθεαυτής, μεταξύ άλλων το αν πληρούνται οι απαιτούμενες προϋποθέσεις για να μπορέσει να εκδώσει την απόφαση αυτή το αρμόδιο δικαστήριο, περιλαμβανομένων των τυχόν αμφισβητήσεων περί της αρμοδιότητάς του, πρέπει να προβληθούν ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους προελεύσεως, σύμφωνα με τους κανόνες της έννομης τάξης του. Ομοίως, αίτηση αναστολής εκτελέσεως της αποφάσεως για την οποία έχει εκδοθεί πιστοποιητικό μπορεί να υποβληθεί μόνον ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου του κράτους μέλους προελεύσεως, σύμφωνα με τους κανόνες της έννομης τάξης του.

76 Κατά συνέπεια, ο ασύμβατος χαρακτήρας, κατά το άρθρο 47, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού [2201/2003], αποφάσεως για την οποία έχει εκδοθεί πιστοποιητικό με μεταγενέστερη εκτελεστή απόφαση πρέπει να εξετάζεται μόνο σε σχέση με μεταγενέστερες ενδεχομένως αποφάσεις των αρμοδίων δικαστηρίων του κράτους μέλους προελεύσεως.»

125. Συνοψίζοντας, ο δικαστής του κράτους μέλους εκτελέσεως δεν μπορεί, συνεπώς, να αντισταχθεί στην εκτέλεση αποφάσεως συνοδευόμενης από πιστοποιητικό, η οποία εκδόθηκε βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 8, του κανονισμού 2201/2003.

126. Θεωρώ ότι αυτή η ερμηνεία του εν λόγω κανονισμού πρέπει να ισχύει ακόμη και στην περίπτωση που, κατ' εξαίρεση, το πιστοποιητικό είναι εσφαλμένο, υπό την έννοια ότι δεν είχε παρασχεθεί στο παιδί η δυνατότητα ακροάσεως.

75 Επομένως, κανείς λόγος δεν μπορεί να προβληθεί ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο οποίο μετακινήθηκε το τέκνο κατά της εκτελέσεως της αποφάσεως αυτής, εφόσον οι νομικοί κανόνες του εν λόγω κράτους διέπουν αποκλειστικώς τα δικονομικά ζητήματα, κατά το άρθρο 47, παράγραφος 1, του [εν λόγω] κανονισμού, ήτοι τις λεπτομέρειες εκτελέσεως της αποφάσεως. Ωστόσο, διαδικασία όπως αυτή που αποτελεί το

127. Πράγματι, στον εν λόγω κανονισμό, ο κοινοτικός νομοθέτης άντλησε τα διδάγματα από τις ανεπάρκειες του συστήματος της συμβάσεως της Χάγης του 1980, στο οποίο οι αποκλίσεις εκτιμήσεως μεταξύ των δικαστηρίων των συμβαλλομένων κρατών όσον αφορά το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού, όταν το συμφέρον αυτό εκτιμάται υπό το πρίσμα της δημόσιας τάξης κάθε κράτους χωριστά,

κατέληγαν στη νομιμοποίηση της απαγωγής του παιδιού.

128. Προέβλεψε, συνεπώς, αφενός, ότι στο πλαίσιο του άρθρου 42 του κανονισμού 2201/2003 αυτά τα θεμελιώδη δικαιώματα έπρεπε να έχουν αυτοτελές περιεχόμενο, ενιαίο στο σύνολο των κρατών μελών, δηλαδή το περιεχόμενο του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Εκτίμησε, αφετέρου, ότι το επίπεδο αμοιβαίας εμπιστοσύνης των κρατών μελών στην ικανότητα των δικαστηρίων των άλλων κρατών μελών να εξασφαλίσουν πραγματική προστασία των εν λόγω δικαιωμάτων καθιστούσε δυνατό να ακολουθηθεί η λογική αυτή μέχρι το τέρμα της και να προσδοθεί στην τελική απόφαση που εκδίδει ο κατά τόπον αρμόδιος δικαστής ειδική εκτελεστότητα, μη δυνάμενη να αμφισβητηθεί στα λοιπά κράτη μέλη.

129. Συναφώς, αρκεί η σύγκριση της διατύπωσης των διατάξεων του τμήματος 4 του κεφαλαίου III του κανονισμού 2201/2003, που προβλέπουν αυτή την ειδική εκτελεστότητα, με εκείνη των άρθρων της αποφάσεως-πλαίσιου 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου<sup>22</sup>, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης. Αυτή η απόφαση-πλαίσιο προβλέπει ρητώς ότι η παράδοση του προσώπου το οποίο αφορά το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης πρέπει να στηρίζεται σε απόφαση δικαστή του κράτους μέλους εκτελέσεως και απαριθμεί τους λόγους για τους οποίους ο δικαστής αυτός μπορεί ή οφείλει να αρνηθεί την παράδο-

ση<sup>23</sup>. Στην απόφαση-πλαίσιο, ο νομοθέτης της Ένωσης θέλησε, επομένως, ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων να αποτελέσει αντικείμενο διπλού ελέγχου, από τα δικαστήρια του κράτους μέλους που υποβάλλει την αίτηση και από τα δικαστήρια του κράτους μέλους προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση.

130. Αντιθέτως, στον κανονισμό 2201/2003, ο κοινοτικός νομοθέτης προχώρησε ένα περαιτέρω βήμα υπέρ της αμοιβαίας αναγνώρισεως, εφόσον δεν προέβλεψε αυτόν τον διπλό έλεγχο. Εντούτοις, αυτό το επιπλέον βήμα δεν πρέπει να έχει ως συνέπεια τη μικρότερη προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του παιδιού. Όπως προαναφέρθηκε, στην τριακοστή τρίτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού αυτού, ο κοινοτικός νομοθέτης τόνισε τη σημασία του σεβασμού των δικαιωμάτων αυτών. Έκρινε, εντούτοις, ότι τα δικαιώματα αυτά μπορούσαν να διαφυλαχθούν από τα δικαστήρια του κράτους μέλους προελεύσεως.

131. Εναπόκειται συνεπώς στον γονέα ο οποίος θεωρεί ότι η απόφαση που διατάσσει την επιστροφή του παιδιού ελήφθη χωρίς να δοθεί στο παιδί η δυνατότητα ακροάσεως, κατά προσβολή του θεμελιώδους δικαιώματός του, και, κατά συνέπεια, ότι το πιστοποιητικό είναι εσφαλμένο, να αμφισβητήσει την απόφαση αυτή ενώπιον του αρμοδίου δικαστηρίου του κράτους μέλους προελεύσεως, χωρίς όμως η άσκηση ενός τέτοιου ενδίκου βοηθήματος να μπορεί, αυτή καθεαυτή, να δικαιολογήσει αναστολή εκτελέσεως της εν λόγω αποφάσεως στο κράτος μέλος εκτελέσεως.

22 — Απόφαση-πλαίσιο, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών (ΕΕ L 190, σ. 1, στο εξής: απόφαση-πλαίσιο).

23 — Βλ. άρθρα 3 και 4 της αποφάσεως-πλαίσιου.

132. Η Γερμανική Κυβέρνηση καλεί το Δικαστήριο να προεκτείνει τη συλλογιστική του, εξετάζοντας την περίπτωση κατά την οποία τα αρμόδια δικαστήρια του κράτους μέλους προελεύσεως παρέβησαν τις υποχρεώσεις τους και δεν μεταρρύθμισαν απόφαση εκδοθείσα κατά πρόδηλη προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

133. Η εν λόγω κυβέρνηση υποστηρίζει, συγκεκριμένα, ότι το δικαστήριο του κράτους μέλους εκτελέσεως θα έπρεπε να μπορεί να αντιταχθεί στην εκτέλεση μιας τέτοιας αποφάσεως όταν η προσφυγή ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους προελεύσεως δεν ευοδώθηκε, ενώ συντρέχει περίπτωση πρόδηλης προσβολής του θεμελιώδους δικαιώματος του παιδιού. Η εν λόγω κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι, σε μια τέτοια περίπτωση, ο κανονισμός 2201/2003 δεν μπορεί να επιβάλει την εκτέλεση αποφάσεως που προσβάλλει προδήλως τα θεμελιώδη δικαιώματα. Στηρίζει την επιχειρηματολογία της στο γεγονός ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, δεν ευοδώθηκε η έφεση που άσκησε στην Ισπανία η μητέρα της Andrea κατά της αποφάσεως της 16ης Δεκεμβρίου 2009.

134. Κατά την άποψή μου, η υπό κρίση υπόθεση δεν προσφέρεται για να τοποθετηθεί το Δικαστήριο σχετικά με μια τέτοια υποθετική περίπτωση. Πράγματι, αφενός, εάν το Δικαστήριο συμμεριστεί την ανάλυσή μου σχετικά με την παραδοχή στην οποία στηρίζονται τα προδικαστικά ερωτήματα, δεν υπήρξε πρόδηλη προσβολή του θεμελιώδους δικαιώματος ακροάσεως του παιδιού. Το δικαίωμα αυτό έγινε σεβαστό. Αφετέρου, η Ισπανική Κυβέρνηση αμφισβήτησε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, τον ισχυρισμό ότι η μητέρα του παιδιού εξάντλησε τα ένδικα

βοηθήματα που διέθετε στην Ισπανία. Εξάλλου, η κυβέρνηση αυτή εξήγησε ότι υφίσταται, στην ισπανική εσωτερική έννομη τάξη, ειδικά προβλεπόμενο ένδικο βοήθημα για την περίπτωση που ένας διάδικος προβάλλει προσβολή των θεμελιωδών του δικαιωμάτων.

135. Ως προς το ζήτημα αυτό, φρονώ ότι η ύπαρξη, στην έννομη τάξη του κράτους μέλους προελεύσεως, ενδίκων βοηθημάτων (υφισταμένων εν προκειμένω) που αποσκοπούν να παρέχουν στους οικείους διαδίκους τη δυνατότητα να αμφισβητήσουν τη βασιμότητα αποφάσεως συνοδευόμενης από πιστοποιητικό του άρθρου 42 του κανονισμού 2201/2003 και, συνεπώς, τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων εκ μέρους του δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση αυτή, αποτελεί το αναγκαίο αντιστάθμισμα για την απουσία κάθε δυνατότητας αμφισβήτησεως μιας τέτοιας αποφάσεως στο κράτος μέλος εκτελέσεως.

136. Εν πάση περιπτώσει και κατ' αρχήν, δεν θα έπρεπε να ανακύψει κατάσταση όπως αυτή που εξετάζει η Γερμανική Κυβέρνηση. Εναπόκειται στα εθνικά δικαστήρια να εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης κατά τρόπο σύμφωνο προς τα θεμελιώδη δικαιώματα και, σε περίπτωση αμφιβολίας ως προς το περιεχόμενο των δικαιωμάτων αυτών, να υποβάλουν το ερώτημά τους στο Δικαστήριο στο πλαίσιο προδικαστικής παραπομπής. Εναπόκειται επίσης στα κράτη μέλη να προβάλουν, στην έννομη τάξη τους, επαρκή ένδικα βοηθήματα, ώστε να διασφαλίζεται ο αποτελεσματικός σεβασμός των δικαιωμάτων αυτών. Τέλος, η τήρηση των υποχρεώσεων αυτών υπόκειται στον έλεγχο της Επιτροπής που μπορεί, ιδίως, να ασκήσει προσφυγή λόγω παραβάσεως κατά κράτους μέλους, εάν

τα δικαστήριά του και, ιδίως, το ανώτατο δικαστήριο του κράτους αυτού προσβάλουν τα εν λόγω δικαιώματα<sup>24</sup>.

αμφισβητηθεί με τον ένα ή τον άλλο τρόπο ενώπιον των δικαστικών αρχών του κράτους μέλους εκτελέσεως και να εξαρτηθεί έτσι από την έκβαση διαδικασίας ενώπιον των δικαστηρίων αυτών.

137. Η υπό κρίση υπόθεση δεν δικαιολογεί την αμφισβήτηση της ικανότητας της έννομης τάξης κάθε κράτους μέλους να διασφαλίζει την εφαρμογή του κανονισμού 2201/2003 κατά τρόπο που να γίνονται σεβαστά τα θεμελιώδη δικαιώματα του παιδιού.

138. Αποδεικνύει, αντιθέτως, ότι η αναγνώριση στα δικαστήρια του κράτους μέλους εκτελέσεως δικαιώματος αντιρρήσεων θα μπορούσε να προκαλέσει εκ νέου εμπλοκές ή αδικαιολόγητες καθυστερήσεις κατά την εκτέλεση αποφάσεων οι οποίες διατάσσουν την επιστροφή παιδιού και εκδόθηκαν βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 8, του κανονισμού 2201/2003. Όπως επισημάνθηκε προηγουμένως, στον ιδιαίτερο και πολύ οδυνηρό τομέα των απαγωγών παιδιών, κάθε μήνας καθυστέρησης κατά την εκτέλεση αποφάσεως περί επιστροφής καθιστά την επιστροφή αυτή πιο δύσκολη και επιδεινώνει έτσι την κατάσταση. Η πρακτική αποτελεσματικότητα του κανονισμού 2201/2003 θα θιγόταν, επομένως, σημαντικά, εάν η εκτέλεση μιας τέτοιας αποφάσεως μπορούσε να

139. Κατόπιν των σκέψεων αυτών, προτείνω στο Δικαστήριο να συμπληρώσει την προηγούμενη απάντηση προσθέτοντας ότι, ακόμη και αν δεν δόθηκε στο παιδί η δυνατότητα ακροάσεως, αντίθετα προς ό,τι αναφέρεται στο πιστοποιητικό που εκδόθηκε βάσει του άρθρου 42 του κανονισμού 2201/2003 και κατά παράβαση των διατάξεων του άρθρου αυτού και προσβολή του θεμελιώδους δικαιώματος που διακηρύσσεται στο άρθρο 24, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, ο κανονισμός αυτός πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ο δικαστής του κράτους μέλους εκτελέσεως δεν μπορεί να αντιταχθεί στην εκτέλεση αποφάσεως η οποία διατάσσει την επιστροφή παιδιού, ελήφθη βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 8, του εν λόγω κανονισμού και για την οποία χορηγήθηκε πιστοποιητικό.

24 — Απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 2003, C-129/00, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 2003, σ. I-14637, σκέψη 32).

## IV — Πρόταση

140. Κατόπιν των προεκτεθέντων, προτείνω να δοθεί η εξής απάντηση στα υποβληθέντα από το Oberlandesgericht Celle προδικαστικά ερωτήματα:

«Το άρθρο 42, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) 1347/2000, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η προϋπόθεση που θέτει η διάταξη αυτή πληρούται όταν έχει λάβει χώρα ακρόαση του παιδιού από τις δικαστικές αρχές του κράτους μέλους εκτελέσεως, στο πλαίσιο της διαδικασίας η οποία κατέληξε σε απόφαση περί μη επιστροφής, και ο δικαστής του κράτους μέλους που έχει διεθνή δικαιοδοσία έλαβε υπόψη την ακρόαση αυτή κατά την έκδοση, βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 8, του ίδιου κανονισμού, της αποφάσεώς του με την οποία διέταξε την επιστροφή.

Ακόμη και αν δεν δόθηκε στο παιδί η δυνατότητα ακροάσεως, αντίθετα προς ό,τι αναφέρεται στο πιστοποιητικό που εκδόθηκε βάσει του άρθρου 42 του κανονισμού 2201/2003 και κατά παράβαση των διατάξεων του άρθρου αυτού και προσβολή του θεμελιώδους δικαιώματος που κατοχυρώνεται στο άρθρο 24, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο κανονισμός αυτός πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ο δικαστής του κράτους μέλους εκτελέσεως δεν μπορεί να αντιταχθεί στην εκτέλεση αποφάσεως η οποία διατάσσει την επιστροφή παιδιού, ελήφθη βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 8, του εν λόγω κανονισμού και για την οποία εκδόθηκε πιστοποιητικό.»